

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ivana Zatloukalová

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 25. června 2014

.....
Ivana Zatloukalová

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat v první řadě vedoucímu své diplomové práce JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za cenné rady mi poskytnuté, za významné podněty a připomínky a zejména za čas, který mi věnoval a jeho vstřícný přístup. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Jiřímu Zatloukalovi a Mgr. Veronice Mikešové, úředníkům olomoucké Probační a mediační služby, kteří mi představili fungování trestu domácího vězení a trestu obecně prospěšných prací v praxi a také JUDr. Jaroslavu Rašendorferovi, státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Olomouci za pár praktických poznatků.

Seznam použitých zkratk

TrZ	zákon č. 40/209 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ust.	ustanovení
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PMS	Probační a mediační služba
OČTŘ	Orgán činný v trestním řízení
MS	Ministerstvo spravedlnosti
EM	Elektronický monitoring
RF	radiofrekvenční systém
TOS	trest odnětí svobody
STrZ	zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov
TrP	zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov
TPP	trest povinnej práce
ZVTPP	zákon č. 528/2005 Z.z., zákon o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce)
TOPP	trest obecně prospěšné práce
OPP	obecně prospěšné práce
OS	okresní soud
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Seznam použitých zkratek	4
Úvod	7
1. Alternativní řešení trestních věcí – členění a charakteristika	8
1.1 Alternativy dle hmotněprávní úpravy	9
1.2 Alternativy dle procesní úpravy	10
1.3 Činnost probační a mediační služby	10
2. Trest domácího vězení	12
2.1 Ukládání trestu domácího vězení	13
2.1.1 Postup před uložením trestu domácího vězení	13
2.1.2 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení	14
2.1.3 Povinnosti osoby odsouzené k trestu domácího vězení	16
2.1.4 Výměra trestu domácího vězení	18
2.2 Výkon trestu domácího vězení	19
2.2.1 Nařízení výkonu trestu domácího vězení	19
2.2.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení	21
2.3 Přeměna trestu domácího vězení	22
2.3.1 Problematika přeměny trestu domácího vězení dle § 61 TrZ	24
2.4 Přeměna zbytku nepodmíněného trestu odnětí svobody na trest domácího vězení	25
2.5 Trest domácího vězení v praxi v okrese Olomouc	25
2.6 Trest domácího vězení na Slovensku	28
2.6.1 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení na Slovensku	28
2.6.2 Povinnosti osoby odsouzené k trestu domácího vězení	29
2.6.3 Přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody	29
2.6.4 Výkon trestu domácího vězení	30
3. Trest obecně prospěšných prací	32
3.1 Ukládání trestu obecně prospěšných prací	32

3.1.1 Povinnosti odsouzeného k trestu obecně prospěšných prací.....	34
3.1.2 Stanovisko pachatele a jeho zdravotní způsobilost	35
3.2 Výkon trestu obecně prospěšných prací	36
3.2.1 Kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací.....	37
3.3 Přeměna trestu obecně prospěšných prací	37
3.4 Trest obecně prospěšných prací v praxi v okrese Olomouc	38
3.5 Trest obecně prospěšných prací na Slovensku	41
3.5.1 Výkon trestu povinné práce.....	42
3.5.2 Přeměna trestu povinné práce.....	42
3.5.3 Odklad, přerušení a upuštění od výkonu trestu povinné práce.....	43
4. Peněžitý trest	44
4.1 Ukládání peněžitého trestu	44
4.2 Výkon peněžitého trestu	46
4.2.1 Odklad, přerušení a upuštění od výkonu peněžitého trestu	47
4.3 Přeměna peněžitého trestu	48
4.4 Peněžitý trest v praxi v okrese Olomouc	49
4.5 Peněžitý trest na Slovensku	50
4.5.1 Ukládání peněžitého trestu	50
4.5.2 Výkon peněžitého trestu	51
Závěr.....	53
Seznam použitých zdrojů	55
Abstrakt/Abstract.....	60
Seznam klíčových slov/List of keywords.....	61
Seznam příloh.....	62

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody a to z toho důvodu, že tyto alternativy jsou v poslední době stále více diskutovaným tématem a jejich resocializační charakter má výrazný vliv na pachatele trestného činu, na jeho sociální začlenění, na rozdíl od nepodmíněného trestu odnětí svobody. Cílem práce je pak poukázat na problematiku nynější právní úpravy, její komplexní rozbor a srovnání s dřívější právní úpravou a právní úpravou existující ve Slovenské republice.

Práce se skládá z celkem šesti kapitol včetně úvodu a závěru. Každá z číslovaných kapitol je pak členěna na podkapitoly.

První číslovanou kapitolou je kapitola, která se věnuje obecně problematice alternativních řešení trestních věcí, jejich členění a charakteristice. Je zde zdůrazněn jejich význam a také cíl tzv. restorativní justice. Alternativní řešení trestních věcí můžeme rozdělit na řešení dle hmotněprávní úpravy, kterými jsou alternativní tresty a alternativy k potrestání, a dle procesní úpravy, kterými jsou tzv. odklony.

Práce se pak dále podrobněji zabývá alternativními tresty, konkrétně trestem domácího vězení, trestem obecně prospěšných prací a peněžitým trestem, který je alternativním trestem v širším smyslu, zatímco trest domácího vězení a trest obecně prospěšných prací jsou alternativní tresty v užším smyslu, které se vykonávají ve společnosti, jde o tzv. komunitní tresty.

Druhá, třetí a čtvrtá číslovaná kapitola je rozdělena do několika podkapitol, ve kterých je popisována současná hmotněprávní a procesní úprava výše zmíněných trestů. Jsou zde vytyčeny nedostatky jednotlivých právních úprav alternativních trestů, srovnání právních úprav s předchozími právními úpravami a s právní úpravou ve Slovenské republice. V popisu každého trestu je uvedena také samostatná podkapitola, která se věnuje odborné praxi v okrese Olomouc.

Součástí diplomové práce jsou také přílohy, které slouží k přiblížení praxe zabývající se alternativními tresty.

Při psaní diplomové práce jsem pracovala s jedenácti knižními zdroji, patnácti články, se sedmi příspěvky ve sbornících, internetovými zdroji a samozřejmě i s příslušnými právními předpisy. Dosavadní zpracování tohoto tématu jinými autory je kvalitní a rozsáhlé.

Při zpracování diplomové práce jsem použila zejména metody popisné a komparativní.

1. Alternativní řešení trestních věcí – členění a charakteristika

Než se dostaneme k vymezení charakteristiky a členění alternativních trestních sankcí je třeba si definovat co je to trest, jaký je jeho smysl a účel.

V historii docházelo k vytváření mnoha definic trestů, např. dle H. L. A. Harta, J. Rawlse nebo N. Walkera. Uložené sankce musely splňovat několik kritérií, aby se jednalo o trest. Trest zahrnoval způsobení újmy a byl ukládán skutečnému či alespoň předpokládanému pachateli za jeho skutek. Byl vždy ukládán osobou, která k tomu měla autoritu, atd.¹ Nyní se trestem rozumí prostředek státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli.² Stručně řečeno jde tedy o určitý druh sankce za protiprávní chování osoby, kterým tato osoba naplnila skutkovou podstatu trestného činu. Dle § 37 TZ je možné trest uložit pouze na základě zákona a nelze pachateli trestného činu uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce, nesmí být ponížena jeho lidská důstojnost. Smyslem a účelem trestu je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti, vychování odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život a také výchovné působení na ostatní členy společnosti.³

Do první poloviny 20. století byl stěžejně ukládaným trestem nepodmíněný trest odnětí svobody, ovšem ve druhé polovině 20. století dochází k výrazné změně pohledu na nepodmíněný trest odnětí svobody. Z důvodu naplnění, přeplnění kapacit českých věznic a ekonomické zátěže dochází k zavádění alternativních trestních sankcí v rámci rekonstrukce trestního práva po roce 1989, která byla inspirována tzv. restorativní justicí.⁴ Cílem restorativní justice je klást důraz zejména na potřeby poškozených osob a obětí trestných činů a také resocializace pachatele trestného činu. Tím, že je pachatel odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody může dojít k porušení jeho sociálních vazeb s původním prostředím. Přerušuje se jeho pracovní aktivity a vztahy, vězeňské prostředí může mít negativní vliv na jeho osobnost, a to zejména pokud se jedná o pachatele drobných trestných činů. Nepodmíněný trest odnětí svobody se tak může stát kontraproduktivní při nápravě a reintegraci osob, které trestný čin spáchaly.⁵ Do popředí vstupuje také snaha umožnit, aby obětem trestných činů

¹ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 6.

² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 349.

³ Tamtéž s. 353.

⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 549.

⁵ VAN ZYL SMITH, Dirk. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 6.

byla plně nahrazena škoda trestný činem způsobená a to nejen materiální, ale i další újma, kterou poškozená osoba utrpěla v souvislosti s trestním jednáním pachatele.⁶ „Trestní právo České republiky nepovažuje trest za odplatu za spáchaný trestný čin a vedle základní ochranné funkce trestní právo usiluje též o sociální reintegraci pachatelů“⁷ TOS je tedy dle výše uvedeného, zejména dle principů restorativní justice, chápán jako ultima ratio v rámci systému trestů, které je možné pachateli uložit.⁸

Alternativní řešení trestních věcí můžeme rozdělit na alternativy uplatňované uvnitř systému trestního práva, kterými jsou hmotněprávní a procesněprávní alternativy a dále na alternativy uplatňované vně trestního práva, touto alternativou je např. mediace.⁹

1.1 Alternativy dle hmotněprávní úpravy

Mezi hmotněprávní alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody řadíme alternativní tresty a alternativy k potrestání.

Alternativními tresty se rozumí všechny tresty nespojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody¹⁰, musí se tedy jednat o trest, který nezahrnuje žádnou ztrátu svobody.¹¹ Dle evropských pravidel o alternativních trestech a opatřeních jsou to ty tresty a opatření, která ponechávají pachatele v jeho komunitě a prostřednictvím uložených podmínek nebo závazků ho zahrnují omezením svobody pachatele. Jde o tresty nespojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody, které mají formu trestu domácího vězení, trestu obecně prospěšných prací, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem. Zahrnuje také majetkové tresty, jako je peněžité trest, trest propadnutí majetku, trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty a tzv. zákazové tresty, kterými jsou zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, zákaz činnosti, zákaz pobytu a vyhoštění.¹² Mezi alternativní tresty můžeme také zařadit peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, které je možné uložit mladistvým dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.¹³ Délka trvání alternativního

⁶ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5 – 21.

⁷ KALVODOVÁ, Věra. Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In KUČHTA, Josef (ed). *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 17. 4. 2000: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 132 - 141.

⁸ Tamtéž.

⁹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva...*, s. 550.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo...*, s. 357.

¹¹ NEZKUSIL, Jiří. *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody (Helsinki 26. – 28. 9. 1987)*. Praha, 1989, s. 5.

¹² BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Vliv koncepce účelu trestu na systémové postavení alternativních a komunitních trestů. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2011, roč. 19, č. 3, s. 269 - 276.

¹³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 31.

trestu nebo alternativního opatření musí odpovídat závažnosti trestného činu a délce trestu odnětí svobody, který by byl za tento trestný čin uložen.¹⁴

Alternativami k potrestání se rozumí upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. Jde o takové alternativy, kdy pachatel není uložen trest po rozhodnutí o vině. Jsou mírnější kategorií alternativ v porovnání s alternativními tresty, pachatel totiž není uložena např. povinnost zdržovat se po určitou dobu v určitém místě či výkon určitých prací.

1.2 Alternativy dle procesní úpravy

Procesněprávní alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou tzv. odklony trestního řízení, které můžeme označit za zvláštní způsoby trestního řízení. Jedná se o alternativy ke standardnímu vyřízení věci. Dle trestního řádu jsou těmito odklony podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a odstoupení od potrestání, které je možné uložit pouze v rámci sankcionování mladistvých dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Odklony jsou mírnější alternativou než alternativní tresty. Proto se nejprve posuzuje, zda pachatel trestného činu, zejména tedy přečinu, splňuje podmínky pro aplikaci odklonu. K aplikaci odklonů dochází zejména tehdy, kdy stát má zájem o odstranění konfliktního stavu mezi poškozeným a obviněným před jeho potrestáním.¹⁵

1.3 Činnost probační a mediační služby

Probační a mediační služba ČR byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Zákon obsahuje úpravu organizace a činnosti PMS, postavení, práva a povinnosti úředníků a asistentů a úpravu státní správy PMS. Historie PMS sahá již do období po roce 1989, kdy postupně dochází k zavádění institutu alternativ. Zejména se jedná o experiment Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež, který byl zahájen v roce 1991.¹⁶

Probačí se dle § 2 odst. 1 zákona o PMS rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve

¹⁴ NEZKUSIL, Jiří. *Evropský seminář o...*, s. 5.

¹⁵ ADAMCOVÁ, Zdeňka, VĚTROVEC, Vladislav. Odklony a alternativy v trestním řízení. *Právo a rodina*, 2002, č. 1, s. 1 – 5.

¹⁶ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace možnost řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 11.

zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něho tak, aby vedl řádný život, aby vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů. PMS vykonává svou činnost, jak před rozhodnutím o vině a trestu, v přípravném řízení, tak i po rozhodnutí o vině a trestu, kdy dohlíží na výkon uloženého trestu, na resocializaci pachatele trestného činu a na jeho zpětné zařazení do společnosti.

Mediací se dle § 2 odst. 2 zákona o PMS rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.

Z výše uvedeného vyplývá, že činnost úředníků a asistentů probační a mediační služby je velice důležitá. Při výkonu činnosti PMS dochází k osobnímu kontaktu, často opakovanému, mezi úředníky PMS a pachateli trestných činů, kteří již vykonali nepodmíněný trest odnětí svobody nebo kterým má být uložena některá z trestních sankcí, aby došlo k jejich vhodnému uložení. Při tomto kontaktu úředník PMS poznává osobnost pachatelů, jejich osobní život a díky tomu působí na bezproblémový výkon uloženého trestu, na znovuzачlenění osoby propuštěné z výkonu trestu do společnosti, a také na navázání sociálních i pracovních vazeb. Činnost úředníků PMS při výkonu jednotlivých alternativních trestů je popsána níže v příslušných podkapitolách.

2. Trest domácího vězení

Trest domácího vězení je významnou nejpřísnější¹⁷ formou alternativních trestních sankcí, jehož účelem je mimo jiné nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody a dále zůstává trestem, tzn., že musí spočívat v újmě pachatele a jako takový má být i pocíťován.¹⁸

Trest domácího vězení byl opětovně zaveden do českého právního řádu zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který rozšířil taxativní výčet alternativních trestů o trest domácího vězení a o trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, a to s účinností od 1. 1. 2010. Ukládání trestů v novém trestním zákoníku vychází ze zásady depenalizace, kdy se trest odnětí svobody stále více nahrazuje tresty alternativními, efektivnějšími.

Důvodem opětovného zavedení trestu domácího vězení byla zejména přeplněnost českých věznic a vysoké náklady spojené s uvězněním pachatelů trestných činů. V České republice je umístěno celkem 35 věznic spolu s vazebními věznicemi, ve kterých je umístěno okolo 22 tisíc vězňů.¹⁹ Náklady na jednoho vězně činí okolo 1000,- Kč na den, zatímco při uložení trestu domácího vězení činí náklady na jednu osobu okolo 165,- Kč.²⁰ Navíc odsouzený po dobu výkonu trestu domácího vězení zůstává v zaměstnání, a tudíž přispívá do státního rozpočtu ČR a náklady vynaložené na systém elektronického monitoringu by byly v nedlouhé době z jeho pracovní činnosti zaplacený.²¹

Dalším důvodem pro zavedení trestu domácího vězení je koncept tzv. restorativní justice, jejichž cíle byly vymezeny výše.

Trest domácího vězení byl již dříve součástí českého právního řádu, byl obsažen v zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. § 262 zákona č. 117/1852 ř. z., umožňoval uložit trest domácího vězení člověku bezúhonné pověsti na místo vězení prvního stupně, které dle § 244 zákona č. 117/1852 ř. z., spočívalo v zavření ve věznici bez želez, přičemž si odsouzený mohl sám nebo za pomoci svých příbuzných zajišťovat obživu. Podmínkou pro uložení tohoto trestu byl slib odsouzeného, že se nevzdálí ze svého domu, případně postavení strážce před jeho dům. V případě nesplnění podmínek pro výkon trestu

¹⁷ KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 10, s. 13 – 20.

¹⁸ VEJBĚROVÁ, Andrea. Tresty v návrhu nového trestního zákona. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 74 – 77.

¹⁹ HULÁN, Petr. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 1, s. 16 – 20.

²⁰ ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených.“* [online]. pmscz.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.

²¹ ANDRLE, Pavel. Trest domácího vězení: „Tvrdość“ trestu a jeho ekonomický přínos. In Cofola2010: *the conference proceedings*. Brno: Masaryk University, 2010, s. 942 – 948.

domácího vězení, se zbytek trestu přeměnil v nepodmíněný trest odnětí svobody. Tento zákon byl zrušen trestním zákonem č. 86/1950 Sb., který zároveň zrušil i trest domácích vězení.

2.1 Ukládání trestu domácích vězení

Trest domácích vězení je upraven v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., v ust. § 60, 61 a také v § 57a, který upravuje přeměnu trestu odnětí svobody na trest domácích vězení.

Úpravu trestu domácích vězení nalezneme také v trestním řádu č. 141/1961 Sb., v ust. §334a – 334h, která upravují výkon trestu domácích vězení a ve vyhlášce ministra spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácích vězení. Od účinnosti TrZ, tedy od 1. 1. 2010, byl trest domácích vězení již několikrát novelizován:

- zákonem č. 306/2009 Sb., který do stávající úpravy zavedl povinnost odsouzeného zavázat se k poskytnutí veškeré součinnosti,
- zákonem č. 330/2011 Sb., který odstranil ze staré úpravy časové hranice pro uložení trestu domácích vězení pro pracovní dny, dny pracovního volna a pracovního klidu a zavedl přeměnu trestu domácích vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody,
- zákonem č. 390/2012 Sb., který zavedl přeměnu trestu odnětí svobody v trest domácích vězení a
- zákonem č. 105/2013 Sb., kterým byl novelizován trestní řád, konkrétně ust. §334f.

2.1.1 Postup před uložením trestu domácích vězení

Při výkonu trestu domácích vězení spolupracuje soud s Probační a mediační službou, ovšem k této spolupráci může docházet, a vzhledem k větší efektivitě uložení trestu domácích vězení by mělo docházet, i před jeho uložením.

Před uložením trestu domácích vězení zajišťuje úředník PMS všechny potřebné podklady pro uložení tohoto trestu. Úředník PMS musí postupovat dle pokynu ředitele Probační a mediační služby ČR č. 4/2010 a Metodického postupu úředníků a asistentů Probační a mediační služby ČR. V pokynu ředitele PMS ČR č. 4/2010 jsou vymezeny 3 fáze spolupráce PMS s OČTŘ:

1. činnost probačního úředníka před rozhodnutím soudu o uložení trestu domácích vězení,
2. činnost probačního úředníka v době, kdy je trest domácích vězení již pravomocně uložen, ale dosud není nařízen jeho výkon,

3. činnost probačního úředníka při zajišťování kontroly výkonu trestu domácího vězení.²²

Dle § 27b odst. 2 TrŘ předseda senátu pověří v řízení před soudem probačního úředníka ke zjišťování informací o obviněném a o jeho sociálních poměrech. Informace zjištěné probačním úředníkem poté slouží soudu k tomu, aby mohl rozhodnout o uložení vhodného trestu. Pokud by soud uložil trest domácího vězení bez potřebných informací, mohlo by dojít např. k tomu, že by musel být výkon tohoto trestu odložen nebo změněn.

V případě uložení trestu trestním příkazem je předchozí zpráva úředníka PMS povinná.

2.1.2 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení

Dle § 60 TrZ může trest domácího vězení uložit soud pouze, pokud odsuzuje pachatele za přečin, kterým se dle § 14 odst. 2 TrZ rozumí všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na které TrZ stanoví TOS s horní hranicí nepřevyšující 5 let. Proto, aby soud mohl trest domácího vězení uložit, musí být splněny další dvě kumulativní podmínky, které jsou obsaženy v ust. § 60 odst. 1 písm. a) a b) TrZ. Těmito podmínkami jsou povaha a závažnost spáchaného přečinu, osoba a poměry pachatele, které vedou soud k závěru, že postačí uložení tohoto trestu a písemný slib pachatele, že se bude ve stanovené době zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

Další, přímo nepsanou podmínkou, která vyplývá z charakteru trestu domácího vězení je dle JUDr. Jaroslava Rašendorfera, státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Olomouci, ta, že pachatel přečinu musí splňovat podmínky pro uložení nepodmíněného TOS, protože trest domácího vězení je alternativou nahrazující nepodmíněný trest odnětí svobody. S tímto názorem nelze plně souhlasit z toho důvodu, že kdyby byly skutečně splněny všechny podmínky pro uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, pak by jej soud uložil. To plyne také z ust. §55 odst. 2 TrZ, kdy za trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby odnětí svobody nepřevyšuje pět let, lze uložit nepodmíněný TOS jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Půjde tedy o pachatele recidivistu, nebo prvopachatele, který spáchá závažnější trestnou činnost, u nichž je zřejmé, že trest domácího vězení nebo jiná alternativa nebude respektována a nepovede k resocializaci, převýchově pachatele a jeho opětovné integraci do společnosti.

²² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3832.

Trest domácího vězení může být uložen samostatně anebo vedle jiného trestu. Samostatně může být uložen tehdy, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba (§ 60 odst. 2 TrZ). Povahu a závažnost přečinu charakterizují zejména kritéria uvedená v § 39 odst. 2 TrZ. TrZ obsahuje negativní vymezení v § 53 odst. 1 věta druhá, která říká, že trest domácího vězení nelze uložit vedle trestu odnětí svobody a OPP, což plyne i z povahy těchto trestů. Dále by se negativní vymezení mělo vztahovat také na trest vyhoštění, jelikož v takovém případě by jeho kontrola přicházela v úvahu za velice ztížených podmínek.

Pokud jde o osobu pachatele a jeho poměry, bude soud zvažovat zejména jeho chování ve společnosti, zda byl trestán za jiný trestný čin nebo za přestupek, jeho rodinné poměry, ekonomická situace, také jeho zdravotní stav, věk atd. Pro soud jsou rozhodující okolnosti v době rozhodování o trestném činu.

Co se týče písemného slibu pachatele, že se bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost (Příloha č. 1), jedná se o nepřímý souhlas pachatele s uložením trestu domácího vězení.²³ Tím, že pachatel vyjádří svůj souhlas s uložením trestu, dává najevo, že tento trest respektuje a bude dodržovat povinnosti plynoucí mu z výkonu tohoto trestu. Soud před uložením trestu domácího vězení požádá o opatření tohoto souhlasu středisko Probační a mediační služby příslušné podle místa trvalého bydliště. Před podpisem tohoto písemného slibu je PMS povinna obviněného poučit (Příloha č. 2) o podstatě výkonu a kontroly trestu domácího vězení, způsobu jeho součinnosti a jaká omezení jsou pro něho a osoby žijící s ním ve společném obydlí tímto trestem spojena (§ 34 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy). Úředníci PMS jsou povinni informovat a poučit také rodinné příslušníky či osoby žijící s osobou odsouzenou k trestu domácího vězení v místě výkonu trestu domácího vězení o omezeních plynoucích z výkonu trestu domácího vězení (§ 3 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení). Dle mého názoru by tito úředníci měli od rodinných příslušníků, osob žijících s osobou odsouzenou k trestu domácího vězení v místě výkonu trestu domácího vězení a hlavně také majitelů domů, bytových jednotek, kde má být trest domácího vězení vykonán, vyžádat souhlas s uložením tohoto trestu nebo alespoň jejich souhlasné stanovisko, protože tyto osoby jsou také výkonem trestu zasaženy a výkon trestu by neměl být uložen, pokud s jeho uložením tyto osoby nesouhlasí. Účelem trestu domácího vězení je napravení

²³ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Vliv koncepce..., s. 269 - 276.

pachatele a ne poškození osob v jeho okolí. Po prostudování odborné literatury jsem zjistila, že tento názor zastávají i mnozí odborníci jako např. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.

Trest domácího vězení se může jevit jako závažný zásah do základních lidských práv zaručených Listinou základních práv a svobod pachatele a osob spolubydlících, týkající se domovní svobody. Ovšem trest domácího vězení je trestem uloženým za protiprávní jednání a účelem trestu je potrestat pachatele, tudíž musí představovat určitý zásah do jeho práv. Tento zásah, ale nelze považovat za tak citelný, aby se jednalo o porušení základních lidských práv, a navíc pachatel dává souhlas s uložením tohoto druhu trestu.²⁴ Pro překonání ochrany nedotknutelnosti obydlí osob, které s pachatelem přečinu žijí v jedné domácnosti, zajišťuje úředník PMS jejich souhlas při prohlídce místa, kde bude trest vykonáván a poučení těchto osob, i když jim zákon tuto povinnost neukládá, jak je uvedeno výše.

Při ukládání trestu domácího vězení by tedy mělo docházet k rozlišování jednotlivých pachatelů a jimi spáchaných trestných činů, protože „určitá míra volnosti, která je odsouzenému ponechána, musí být v těch správných rukou, aby mohlo být dosaženo náležité nápravy a společnost byla uchráněna od dalšího páchaní trestné činnosti z jeho strany.“²⁵

2.1.3 Povinnosti osoby odsouzené k trestu domácího vězení

Obsahem trestu domácího vězení, který je upraven v § 60 odst. 3 TrZ, je povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu. Poskytovatel zdravotních služeb je povinen na vyžádání OČTŘ mu tuto skutečnost sdělit. Odsouzený je také povinen, dle § 60 odst. 1 písm. b) poskytnout veškerou součinnost, která je potřebná pro kontrolu výkonu tohoto trestu.

Soud může pochopitelně uložit pachateli na dobu výkonu trestu domácího vězení přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti, které jsou demonstrativně stanoveny²⁶ v § 48 odst. 4 TrZ a také zpravidla uloží pachateli povinnost, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou svým přečinem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané přečinem. TrZ neupravuje na žádném místě dobu, po kterou je třeba se podrobovat těmto přiměřeným omezením nebo povinnostem, tzn., že odsouzený bude

²⁴ HULÁN, Petr. Trest domácího vězení..., s. 16 – 20.

²⁵ VEJBĚROVÁ, Andrea. Tresty v návrhu nového trestního zákona. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 74 – 77.

²⁶ FOLTÝN, Leo, FOLTÝNOVÁ, Lucie. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. *Státní zastupitelství*, 2011, roč. 9, č. 6, s. 20 – 24.

mít povinnost je plnit po dobu výkonu trestu domácího vězení nebo soudce může ve svém odsuzujícím rozhodnutí tuto dobu určit.

Pojem obydlí je vymezen v § 133 TrZ, rozumí se jím dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Pokud jde o pojem příslušenství, tak TrZ nevymezuje obsah tohoto pojmu. Obsah tohoto pojmu nyní nevymezuje ani zákon č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník, je třeba vycházet z obecné definice příslušenství v ust. § 510 a násl. OZ, kdy se příslušenstvím věci rozumí vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení. Z těchto ustanovení plyne, že soudem uložená povinnost zdržovat se v určeném obydlí se může vztahovat také např. na ubytovnu, chatu, hotel či jiná obdobná ubytovací zařízení, ve kterých se pachatel trestného činu zdržuje.²⁷ Dle § 334a TrŘ soud obydlí nevymezí v odsuzujícím rozsudku nebo trestním příkazu, ale poté co se stane rozhodnutí, kterým byl trest uložen, vykonatelné, pak předseda senátu zašle odsouzenému a příslušnému středisku PMS nařízení výkonu tohoto trestu a v něm určí místo výkonu trestu a také počátek výkonu tohoto trestu.

Časové období pro výkon trestu domácího vězení určí soud na základě svého uvážení s ohledem na důležité důvody, které by mohly bránit ve výkonu trestu. Soud musí také přihlídnout k pracovní době odsouzeného a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna. Ze znění ust. § 60 odst. 3 a 4 TrZ je zřejmé, že se nejedná o taxativní výčet důležitých důvodů bránících výkonu tohoto trestu, ale pouze demonstrativní, takže pokud soud shledá i jiný důvod podstatný pro to, aby se odsouzený nemohl zdržovat v určeném obydlí, bude i tento brán na zřetel. Časové období soud stanoví zvlášť pro pracovní dny a zvlášť pro dny pracovního klidu a pracovního volna. Může se také stát, že soud stanoví časovou výměru pro každý den zvlášť, s ohledem na různé profese nebo na různou pracovní dobu. Ne každý má pracovní dobu od pondělí do pátku, od 7:00 do 15:00 hod. Pokud někdo pracuje, např. obden, tak soud musí stanovit časovou výměru pro každý den zvlášť bez ohledu na dny pracovního volna a dny pracovního klidu.²⁸ Nynější novelizované znění TrZ bohužel neobsahuje limity pro výměru časového období pro výkon

²⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 315.

²⁸ KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. *Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 10, s. 13 – 20.

trestu domácího vězení, tzn., že soud může dle vlastní libovůle určit dobu, po kterou se odsouzený bude muset zdržovat ve vymezeném místě výkonu. Ve výsledku může časové období, ve kterém bude odsouzený mít povinnost zdržovat se v určeném místě výkonu, vypadat tak, že se odsouzený bude zdržovat v určeném obydlí v pracovních dnech od 24:00 do 3:00 a ve dnech pracovního volna a pracovního klidu od 12:00 do 5:00 nebo naopak nepřiměřeně dlouhou dobu. Souhlasím s názorem JUDr. Filipa Ščerby Ph.D., že nejlepší a nejjednodušší možností by bylo: „zákonné vymezení minimálního a maximálního počtu hodin, na který se může vztahovat pachatelova povinnost zdržovat se v určeném obydlí v pracovních dnech a dnech pracovního klidu a pracovního volna“²⁹, s tím, že pokud by bylo třeba vzhledem k zaměstnání odsouzeného, mohl by se soud odchýlit od zákonné úpravy např. v případě práce obden, jak jsem již uvedla.

2.1.4 Výměra trestu domácího vězení

Podle § 60 odst. 1 TrZ může soud uložit trest domácího vězení na dobu nejdéle dvou let. Z toho vyplývá, že je stanovena pouze maximální hranice doby, na kterou je možné trest domácího vězení uložit a minimální hranice této doby je ponechána na uvážení soudu. Minimální hranici doby, na kterou je možné uložit trest domácího vězení, neobsahovalo ani původní znění úpravy vztahující se k trestu domácího vězení v trestním zákoně a ani jeho úprava v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích. Myslím, že to je dalším problémem či nedostatek úpravy trestu domácího řešení, který je nutné řešit. De lege ferenda by mělo dojít k zavedení minimální hranice alespoň 3 týdny, aby odsouzený pocítil újmu, kterou má trest představovat.

Soudce při ukládání trestu domácího vězení musí respektovat smysl a účel trestu, Listinu základních práv a svobod a v ní obsažená lidská práva, která nesmí být uložením trestu porušena. Účelem trestu a trestního práva je v obecné rovině: „Ochrana společnosti, společenského řádu a udržení společensky nežádoucího chování na minimální úrovni.“³⁰ Tzn., že by soud neměl uložit nepřiměřeně krátký trest, jelikož by nebylo smyslu a účelu trestu dosaženo a naopak by neměl uložit maximální sazbu v případě mírnějšího přečinu.

²⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 317.

³⁰ LATA, Jan. *Účel a smysl...*, s. 6.

2.2 Výkon trestu domácího vězení

2.2.1 Nařízení výkonu trestu domácího vězení

Výkon trestu domácího vězení nařídí předseda senátu poté co rozsudek nebo trestní příkaz, kterým byl trest domácího vězení uložen, se stal vykonatelným. Toto nařízení ve formě opatření, zašle předseda senátu odsouzenému spolu s poučením o následcích nedodržení podmínek domácího vězení (§71b vyhlášky č. 1/2002 MS, vnitřní a kancelářský řád pro soudy) a příslušnému středisku Probační a mediační služby spolu s kopií rozsudku nebo trestního příkazu, kterým byl trest domácího vězení uložen s vyznačenou doložkou právní moci a vykonatelnosti, opisem z evidence Rejstříku trestů odsouzeného a s dalšími možnými rozhodnutími týkající se výkonu trestu (§ 56 odst. 3 vyhlášky č. 1/2002 MS, vnitřní a kancelářský řád pro soudy). Dále dle § 34b vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, zašle soud středisku Probační a mediační služby také kontaktní údaje odsouzeného (adresu pro účely doručování, telefonní kontakt, případně e-mail či jiný možný kontaktní údaj). V tomto nařízení určí předseda senátu počátek výkonu tohoto trestu a místo výkonu tohoto trestu. Z toho plyne, že k výkonu trestu domácího vězení jsou zapotřebí dvě různá rozhodnutí, a to rozsudek nebo trestní příkaz, kterým byl trest domácího vězení uložen a dále usnesení, kterým se výkon trestu domácího vězení nařizuje. V některých evropských zemích dochází k uložení trestu domácího vězení a k nařízení jeho výkonu jedním rozhodnutím. Toto řešení je tak jednodušší a rychlejší. Nedochozí k prodlevám mezi uložení trestu domácího vězení a samotným výkonem.³¹

Počátek výkonu tohoto trestu určí předseda senátu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti (§ 334a odst. 2 TrŘ). Těmito záležitostmi můžeme rozumět např. zajištění nájmu či koupi domu nebo bytu, ve kterém má být trest domácího vězení vykonán, zajištění lékařské péče atd. V tomto odst. 2 § 334a TrŘ se projevuje to, jak se v rámci restorativní justice bere ohled také na pachatele, který byl k trestu domácího vězení odsouzen. TrŘ neobsahuje určení maximální doby, která může být soudem poskytnuta odsouzenému pro obstarání si těchto svých záležitostí. Je tedy pouze na uvážení soudce, jakou lhůtu odsouzenému k nastoupení trestu domácího vězení poskytne. Ovšem je možné použít analogii iuris s § 321 odst. 2 TrŘ, tzn., že lhůta nesmí být delší než 1 měsíc ode dne, kdy rozhodnutí o uložení trestu domácího vězení nabylo právní moci.³²

³¹ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Srovnání forem a průběhu výkonu domácího vězení v České republice a v Anglii a Walsu. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 31 – 37.

³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 3839.

Místo výkonu trestu domácího vězení může předseda senátu určit dle § 334a odst. 3 TrŘ buď v obydlí v místě trvalého bydliště odsouzeného, kterým se dle § 10 odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech rozumí adresa pobytu občana v ČR, která je vedena v registru obyvatel, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Každý občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci. V případě, že osoba odsouzená k výkonu trestu domácího vězení nemá trvalé bydliště, nebo se toto trvalé bydliště jeví nevhodným pro nařízení výkonu trestu domácího vězení, může předseda senátu určit jako místo výkonu trestu domácího vězení obydlí v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům. V případě, že je odsouzený zaměstnán, přihlédne se i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání. Tato druhá situace může nastat např. v případě, že odsouzený má hlášené místo trvalého bydliště na obecním nebo městském úřadě, pokud má zaměstnání příliš daleko od místa trvalého bydliště atd. Toto zjišťuje PMS.

Při nařízení výkonu trestu domácího vězení může nastat problém v případě, že soud vydá opatření, kterým je nařízen trest domácího vězení v konkrétním místě a čase, ovšem poté dojde ke ztrátě bydliště, ve kterém má být trest domácího vězení vykonán. V takovém případě soud výkon trestu domácího vězení odloží na potřebnou dobu, případně výkon trestu přeruší. Problematické ovšem je, pokud odsouzený ztratí bydliště na opravdu dlouhou dobu, případně natrvalo. TrZ ani TrŘ neobsahuje ustanovení, které by takovou situaci řešilo. Dle mého názoru by určitou jistotu mohl vnést souhlas s uložením trestu domácího vězení požadovaný od rodinných příslušníků, osob žijících s osobou odsouzenou k trestu domácího vězení v místě výkonu trestu domácího vězení a hlavně také majitelů domů, bytových jednotek, kde má být trest domácího vězení vykonán, jak je uvedeno výše a také dále v kapitole zabývající se trestem domácího vězení v praxi. De lege ferenda by tedy mělo dojít k přijetí ust. vyžadující souhlas těchto osob anebo také ust. o náhradním trestu, který by byl v těchto případech uložen. Tímto trestem by měl být trest OPP, kdy jeden den trestu domácího vězení je jedna hodina trestu OPP, v případě, že si odsouzený ztrátu bydliště úmyslně nezaviní. Pokud by šlo o úmyslnou ztrátu bydliště, pak by měl být náhradním trestem TOS, kdy jeden den trestu domácího vězení je jeden den TOS.

2.2.2 Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Dle § 334b TrŘ kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje PMS ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem. Ze znění tohoto ust. plyne, že kontrola je vždy prováděna PMS, a to buď ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, anebo namátkovou kontrolou (§ 334h TrŘ). Kromě TrŘ je kontrola výkonu trestu domácího vězení upravena také vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Kontrola výkonu trestu domácího vězení probíhá tak, že pověřený úředník PMS kontroluje namátkově osobu odsouzenou k trestu domácího vězení. Kontrola může být uskutečněna v jakoukoli denní či noční hodinu. Při první kontrole odsouzeného je úředník PMS oprávněn kontrolu provést za přítomnosti dalšího úředníka PMS nebo příslušníka Policie ČR, aby byla zajištěna jeho bezpečnost. Probační úředník se při kontrole prokazuje služebním průkazem a odsouzený je povinen na požádání prokázat svou totožnost, kdykoli v průběhu výkonu trestu domácího vězení. Odsouzený je povinen poskytovat veškerou součinnost při kontrole výkonu trestu domácího vězení³³, tato součinnost spočívá dle § 4 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, zejména v umožnění kontroly přítomnosti odsouzeného v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem, včetně umožnění jeho vstupu do obydlí odsouzeného. O každé návštěvě odsouzeného probační úředník pořizuje záznam (Příloha č. 3), který podepíše jak odsouzený, tak úředník PMS. V případě, že odsouzený nebyl zastížen v místě výkonu trestu domácího vězení v době, ve které měl povinnost zdržovat se v tomto místě, sepíše úředník PMS záznam o tom, že osoba nebyla zastížena. Odsouzenému zanechá v místě výkonu kopii záznamu a stanoví mu povinnost, aby informoval úředníka PMS o důvodu nedodržení povinnosti zdržovat se v místě výkonu trestu domácího vězení (Příloha č. 4). O tomto porušení informuje neprodleně úředník PMS soud, který výkon trestu nařídil (vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení).

Dne 1. 7. 2012 byl zahájen PMS experiment „Elektronický monitoring odsouzených“, jehož hlavním cílem bylo ověřit a využít získané zkušenosti pro přípravu zavedení Elektronického monitoringu do praxe trestní justice v ČR.³⁴ „Systém EM byl založen na RF

³³ FOLTÝN, Leo, FOLTÝNOVÁ, Lucie. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. *Státní zastupitelství*, 2011, roč. 9, č. 6, s. 20 - 24.

³⁴ ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených.“* [online]. pmscz.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na < https://www.pmscr.cz/download/zave-recna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.

technologii (tj. radiofrekvenční systém), kdy klient-odsouzený měl nainstalován RF vysílač na svém těle a RF přijímač byl nainstalován v prostoru obydlí klienta. RF přijímač následně prostřednictvím GSM sítě (GPRS/3G) vysílá data monitorovacímu centru, které zajišťuje monitorovací proces. RF technologie tak zajišťuje kontrolu přítomnosti odsouzeného v obydlí v určeném čase.³⁵ Tohoto experimentu se zúčastnilo celkem 47 osob, z toho 43 osob odsouzených k trestu domácího vězení a 4 dobrovolníci, kterými byli úředníci PMS, jejichž úkolem bylo zejména simulovat různé situace porušení režimu odsouzených. Experiment probíhal ve všech 8 soudních krajích ČR a byl ukončen k 30. 11. 2012. Ukázalo se, že může ojediněle docházet z technických či technologických příčin k selhání instalace a je tedy zapotřebí, aby i při EM PMS nadále uskutečňovala namátkové kontroly svými úředníky. EM byl hodnocen úspěšně - potvrdil technologickou způsobilost, bezpečnostní odolnost i přijatelnou finanční náročnost technologie, cena pronájmu monitorovacího zařízení činí cca 165,- Kč na den.³⁶

Na základě kladného hodnocení experimentu PMS spolu s Ministerstvem spravedlnosti vyhlásili veřejné zakázky prostřednictvím otevřeného výběrového řízení, jejichž cílem bylo uzavření smlouvy s vybraným poskytovatelem monitorovacích zařízení. K uzavření smlouvy bohužel nedošlo z důvodu vyhlášené amnestie prezidentem České republiky dne 1. 1. 2013, na základě které došlo k prominutí všech nevykonaných trestů domácího vězení.³⁷ Ovšem dne 24. 5. 2014 byl PMS uveřejněn článek, ve kterém se uvádí, že ministerstvo spravedlnosti ČR plánuje od příštího roku realizovat dlouhodobě odkládaný elektronický monitoring osob odsouzených k trestu domácího vězení. Předpokládá se kontrola na základě GPS signálu, díky němuž bude mít kontrolující orgán neustálý přehled o pohybu odsouzených.³⁸ Snad se tedy konečně česká justice dočká elektronického monitoringu, který ulehčí práci úředníkům PMS a dodá soudcům na věrohodnosti kontroly výkonu tohoto trestu a na základě toho dojde i k většímu ukládání trestu.

2.3 Přeměna trestu domácího vězení

Úprava přeměny trestu domácího vězení je obsažena v § 61 TrZ. Toto ustanovení bylo novelizováno zákonem č. 330/2011 Sb. a touto novelou došlo k radikálním změnám. Původní § 61 TrZ umožňoval soudu uložit náhradní TOS v délce maximálně jednoho roku, a to za

³⁵ ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva...*

³⁶ Tamtéž.

³⁷ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Srovnání forem a průběhu...*, s. 31 – 37.

³⁸ *Domácí vězni se dočkají >>náramků<<* [online]. pmscr.cz, 24. května 2014 [cit. 17. června 2014]. Dostupné na <http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=605>.

podmínky, že se odsouzená osoba nebude zdržovat ve stanovenou dobu v místě výkonu trestu domácího vězení, dále v případě, že bude odsouzený mařit přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 TrZ, které byly soudem uloženy, anebo pokud mladiství odsouzený bude mařit některá z uložených výchovných opatření.

Novelizované ustanovení § 61 TrZ je, co se týče náhradního trestu odnětí svobody, přísnější. Soud uloží náhradní TOS tak, že i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody, tzn., že teoreticky by mohlo dojít k přeměně na dvouletý trest odnětí svobody, což je jednou tak dlouhá doba oproti původnímu znění. K této přeměně může dojít za splnění některé nebo všech z alternativních podmínek:

- pachatel se v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu,
- pachatel bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení,
- pachatel jinak maří výkon tohoto trestu,
- pachatel zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest.

A zároveň musí k tomuto maření dojít v určité době od odsouzení, tedy od nabytí právní moci rozsudku nebo trestního příkazu, kterým byl trest domácího vězení uložen, až do skončení výkonu trestu domácího vězení. Soud může rozhodnout o této přeměně i během doby stanovené pro výkon trestu domácího vězení a musí také rozhodnout o způsobu jeho výkonu, tzn., musí rozhodnout o zařazení do některého z typu věznic dle § 56 TrZ. Skutečnosti, které zapříčinily přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody, nemají vliv na stanovení typu věznice.³⁹

Původní znění § 61 TrZ ani jeho novelizované znění stále neobsahuje, jako podmínku pro přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody to, že odsouzený v době výkonu trestu domácího vězení nevedl řádný život. Naproti tomu např. trest OPP tuto podmínku obsahuje a přitom je možné uložit OPP také pouze pachateli přečinu nikoli zločinu, tzn., že zde není důvod pro to, aby pachatel přečinu odsouzený k trestu domácího vězení byl zvýhodněn oproti jinému pachateli přečinu, který byl odsouzen k OPP. Je tedy, dle mého názoru, vhodné, aby další novela tohoto ustanovení obsahovala i tuto skutečnost, jako jednu z alternativních podmínek přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody.

Další nedokonalostí úpravy trestu domácího vězení se mi jeví také to, že zákonodárce neumožnil, jako je tomu např. u trestu OPP v ust. § 65 odst. 3 TrZ, aby soud ponechal,

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 832.

vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného, tento trest v platnosti, namísto jeho přeměny. O této chybě se zmiňuje i JUDr. Filip Ščerba Ph.D., ve své knize. Na druhou stranu komentář k trestnímu zákoníku od vydavatelství C.H.Beck uvádí, že vzhledem k tomu, že přeměna trestu domácího vězení na odnětí svobody je pouze fakultativním postupem, nemusí soud toto ustanovení vůbec využít a tím překlenuj nedostatek způsobený zákonodárci.⁴⁰ S tímto názorem nelze souhlasit, a to z toho důvodu, že tímto fakultativním postupem soud rozhodně nenahradí tu možnou prodloužit zkušební dobu, uložit dosud neuložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti či stanovit nad odsouzeným dohled. Soudci je pouze dána možnost trest nepřeměnit a tudíž v něm pokračovat tak, jak byl původně uložen. Tento postup navíc nemůže působit na pachatele výchovným ani odstrašujícím dojmem.

2.3.1 Problematika přeměny trestu domácího vězení dle § 61 TrZ

Z dikce § 61 TrZ není zcela jasné, zda má dojít k přeměně trestu domácího vězení na TOS od chvíle, kdy úředník PMS podá zprávu o neplnění podmínek nebo od chvíle, kdy soud o přeměně rozhoduje, anebo od té chvíle, kdy bylo zjištěno porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení, není pevně určen okamžik, ke kterému osoba odsouzená k trestu domácího vězení tento trest již nevykonává.⁴¹ K tomuto problému se nevyjadřuje ani komentář k trestnímu zákoníku od nakladatelství C.H.Beck. Já se domnívám, že k přeměně trestu domácího vězení by mělo dojít zpětně od okamžiku, ke kterému byla ta konkrétní podmínka porušena a v případě porušení podmínky by mělo dojít k přerušení výkonu trestu domácího vězení tak, aby díky průtahům v řízení nedošlo k situaci, že trest domácího vězení se během řízení vykoná celý a celá přerušovaná část se přemění na TOS. Na druhou stranu je nutné se zamyslet také nad tím, že v případě trestu OPP je judikováno, že pokud odsouzený, během doby než dojde k přeměně, trest vykoná, nelze jej přeměnit. Judikaturu by bylo možné analogicky aplikovat na trest domácího vězení, aby pak nedocházelo k tomu, že by pachatel byl potrestán 2x za stejnou věc v případě, že by vykonával trest domácího vězení a tato doba by mu byla také přeměněna na TOS.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 3868.

⁴¹ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Srovnání forem a průběhu výkonu domácího vězení v České republice a v Anglii a Walsu. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1 s. 31 – 37.

2.4 Přeměna zbytku nepodmíněného trestu odnětí svobody na trest domácího vězení

Za zmínku také stojí ustanovení § 57a, které bylo vneseno do TrZ zákonem č. 390/2012 Sb. s účinností od 8. 12. 2012. Toto ustanovení umožňuje přeměnu trestu odnětí svobody na trest domácího vězení za splnění několika podmínek:

- jde o pachatele přečinu,
- odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností, prokázal polepšení a může se od něj očekávat, že v budoucnu povede řádný život.

K této přeměně může dojít po výkonu poloviny uloženého trestu nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky o zmírnění trestu odnětí svobody a to tak, že se každý den nevykonaného zbytku TOS počítá za jeden den trestu domácího vězení. Soud není vázán nejvyšší výměrou trestu domácího vězení stanovenou v § 60 odst. 1, tzn., která říká, že pachatel nemůže být odsouzen k trestu domácího vězení v trvání více než 2 roky. Od této novely si MS slibuje, jednak snížení počtu vězňů a tím i snížení ekonomické nákladnosti a osobu odsouzenou, ale také podporu resocializace těchto osob. O této přeměně může soud rozhodnout i na návrh ředitele věznice a to z toho důvodu, že má nejvíce informací o odsouzeném a může tak nejlépe zhodnotit možnost jeho resocializace.⁴²

2.5 Trest domácího vězení v praxi v okrese Olomouc

Dá se říci, že nejvýznamnější roli před uložením, při výkonu a také po výkonu trestu domácího vězení hrají úředníci Probační a mediační služby. Jelikož svou činností šetří administrativní činnost soudcům a státním zástupcům a usnadňují jejich rozhodování o uložení alternativních trestů. Jejich prvním úkolem je zpracovat podrobné stanovisko k možnosti uložení trestu domácího vězení (Příloha č. 5).

Pro Olomoucký okres je příslušná Probační a mediační služba sídlící v Olomouci na ulici Studentská, která zaměstnává celkem pět úředníků PMS. Každý z těchto úředníků PMS je zaměřen na jinou problematiku, trestem domácího vězení se zabývá Mgr. Jiří Zatloukal.

Při ukládání trestu domácího vězení je nejpodstatnější tzv. institut předběžného šetření, který není zakotven v zákoně, ale v metodikách PMS. Na základě tohoto institutu úředník PMS dříve než je o trestu rozhodnuto, a to nejen trestním příkazem, ale i rozsudkem,

⁴² *Změny podmíněného propuštění nabyly účinnosti* [online]. beck-online.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/zmeny-podmineného-propusteni-nabyly-ucinnosti/>>.

vypracuje své stanovisko k možnosti uložení trestu domácího vězení. Soud požádá úředníka PMS o zpracování zprávy k uložení trestu, kdy v této žádosti dává možnost výběru mezi trestem domácího vězení nebo trestem OPP, spolu s touto žádostí zašle úředníku celý trestní spis. Úředník PMS na základě této žádosti pozve na schůzku osobu (Příloha č. 6), které má být trest uložen a tuto osobu poučí o povinnostech osoby odsouzené, o podmínkách výkonu trestu a o následcích porušení výkonu trestu. Dále po provedeném rozhovoru musí dojít k šetření v místě (Příloha č. 7), ve kterém by měl být trest domácího vězení vykonán. Místo výkonu musí být pro tento výkon vhodné. Následně si úředník PMS vyžádá stanovisko osob, které na daném místě bydlí s osobou, které má být trest domácího vězení uložen a zajistí podepsaný souhlas s uložením trestu domácího vězení. I když nejde o zákonnou podmínku, je tento souhlas důležitý. Mohlo by se totiž stát, že po nařízení výkonu trestu domácího vězení bude odsouzený vystěhován z místa výkonu osobou, která zde žije. Jak bylo uvedeno výše, zajištění tohoto souhlasu je dle mého názoru velice důležitým podkladem pro rozhodování o uložení trestu domácího vězení.

Na základě rozhovoru s osobou, které má být trest domácího vězení uložen, prohlídky místa výkonu trestu domácího vězení se úředník PMS rozhodne, zda uloží trest domácího vězení nebo trest OPP. V úvahu bere všechny okolnosti, jak spáchaný přečin, tak i další skutečnosti, jako např. pokud jde o osobu závislou na alkoholu nebo na drogách, je lepší uložit trest domácího vězení oproti trestu OPP, na druhou stranu, pokud pachatelem je osoba bez zaměstnání a jediným způsobem obživy je páčání drobných krádeží, pak je lepší uložit trest OPP, které pomohou pachateli zvyknout si na určitou pracovní morálku. V případě, že jsou splněny všechny předpoklady pro uložení trestu domácího vězení, místo výkonu trestu domácího vězení a osobnost pachatele není riziková, úředník PMS vypracuje souhlasné stanovisko v rozsahu cca 3 A4, stanoví délku výkonu trestu a také navrhne časový rozsah.

Úředníci PMS se přiklání k uložení trestu domácího vězení naproti OPP v závažnějších případech, kdy jde o tzv. poslední možnost uložení alternativního trestu např., pokud byla pachateli trestného činu uložena nejprve podmínka, nebo pokud jde např. o osobu závislou na alkoholu nebo jiných návykových látkách, v takovém případě je vždy vhodnější možnost ponechat tuto osobu v domácím vězení, kdy nepříjde tak snadno do kontaktu s těmito látkami.

Úředník PMS zašle soudu své stanovisko spolu s poučením osoby, které má být trest uložen a soud na základě toho rozhodne o uložení. Vzhledem k tomu, že úředník PMS přijde s osobou, které má být uložen trest domácího vězení do osobního kontaktu, pozná prostředí,

ve kterém žije, soudce rozhodne tak, jak úředník PMS navrhl ve svém stanovisku. V některých případech pouze prodlouží či zkrátí délku trestu.

Trest domácího vězení je možné uložit v délce maximálně dvou let, ovšem tato maximální hranice nebyla dosud využita. Olomoucká PMS eviduje nejdelší trest v délce trvání 6 měsíců a v případě přeměny nepodmíněného trestu odnětí svobody na trest domácího vězení v délce 9 měsíců. Co se týče časového rozsahu, trest domácího vězení je nejčastěji ukládán tak, že v pracovních dnech je osoba povinna zdržovat se v místě výkonu trestu domácího vězení od 19:00 do 6:00 nebo 7:00, dle pracovní doby a ve dnech pracovního klidu a pracovního volna je osoba povinna zdržovat se v tomto místě po celý den, pokud nechodí i v těchto dnech do zaměstnání. Dosud v okrese Olomouc bylo pouze 1x žádáno o navštěvování bohoslužeb, ovšem soud toto nepovolil. Vzhledem k tomu, že občané České republiky nejsou tolik věřící, může docházet ke zneužívání této výjimky.

Kontrola výkonu trestu domácího vězení probíhá osobní kontrolou úředníkem PMV v místě výkonu trestu domácího vězení. Úředníci provádí i opakovanou kontrolu, tzn., že tato kontrola se opakuje např. opětovně za hodinu od poslední kontroly tak, aby osoba odsouzená k trestu domácího vězení nevěděla, kdy může kontrola přijít a řádně výkon trestu dodržovala. Tyto kontroly probíhají namátkově, úředníci PMS musí kontrolu provést minimálně 3x do měsíce, ve skutečnosti dochází ke zhruba 8 kontrolám do měsíce, spíše 2 - 3 kontroly týdně a to jak během denních, tak i během nočních hodin. V nočních hodinách chodí provádět namátkové kontroly ve dvou, aby se zamezilo možnému nebezpečí, které úředníku, který kontrolu provádí, může hrozit. Z důvodu těchto nočních kontrol v místě bydliště, úředník PMS pečlivě studuje i psychickou stránku osoby, které je výkon trestu domácího vězení uložen, a to v místě jeho bydliště, protože v místě bydliště se tyto osoby cítí jistější, chránění a jejich jednání se projevuje bez zábran. Někdy mohou být i agresivní.

V okrese Olomouc bylo od účinnosti nového trestního zákoníku uloženo celkem 15 trestů domácího vězení, aktuálně probíhá kontrola u 3 případů. Nejčastěji je trest domácího vězení ukládán za přečin výživné, přečin krádeže, ublížení na zdraví.

§ 334b TrŘ říká, jak již bylo uvedeno výše, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje PMS ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, ovšem praxe je stále jiná. Doposud nedošlo k posunu v otázce elektronického kontrolního systému, jelikož je to věc Ministerstva spravedlnosti a vzhledem ke změně vlády, ke které v nedávné době došlo, se tak každý nový ministr seznamuje s úřadem, analyzuje, co udělal jeho předchůdce a teprve poté dojde k zavádění nových věcí.

2.6 Trest domácího vězení na Slovensku

Slovenská hmotněprávní úprava trestu domácího vězení je obsažena v §53 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. Trest domácího vězení byl tímto zákonem zaveden, s účinností od 1. 1. 2006, a jeho procesní úprava je obsažena v § 435 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok. Je tedy součástí slovenského právního řádu již 8 let, na rozdíl od českého trestu domácího vězení. Na první pohled by se mohlo zdát, že slovenská právní úprava trestu domácího vězení je oproti té naší poněkud strohá, jelikož je obsažena pouze v jenom hmotněprávním ustanovení a v jednom procesním ustanovení, ale opak je pravdou.

2.6.1 Podmínky pro uložení trestu domácího vězení na Slovensku

Slovenský soud může uložit trest domácího vězení až na jeden rok pachateli přečinu. Dle § 10 STrZ se přečinem rozumí trestný čin spáchaný z nedbalosti anebo úmyslný trestný čin, za který STrZ stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. Vymezení přečinu je shodné s českou právní úpravou, avšak slovenský trestný zákon v § 34 odst. 6 přikazuje uložit TOS za trestný čin, u kterého trestný zákon stanoví horní hranici trestní sazby převyšující pět let⁴³, což znamená, že trest domácího vězení je možné uložit za nedbalostní trestný čin, u kterého horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 5 let, na rozdíl od české právní úpravy, která umožňuje uložit trest domácího vězení za kterýkoli nedbalostní trestný čin. Dalším rozdílem české a slovenské právní úpravy je délka trvání trestu domácího vězení. České soudy mohou uložit trest domácího vězení v délce trvání až dva roky. Dle mého názoru je v tomto lepší česká právní úprava, jelikož dvouletý trest je více zstrašující a v případě jejího maximálního využití může lépe napravit pachatele přečinu.

Podmínka vymežující okruh trestných činů, za které je možné trest domácího vězení uložit je jedinou podmínkou pro jeho uložení. Není tedy třeba, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě, poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a popřípadě i vedle jiného trestu, a ani písemného slibu odsouzeného, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost, jako je to v české právní úpravě. Písemný slib odsouzeného je dle mého názoru podstatnou podmínkou pro uložení trestu domácího vězení, aby mohl být tento trest řádně vykonán. Tímto slibem dochází k jakémusi souhlasu odsouzeného s jeho

⁴³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 333.

uložením a v případě, že odsouzený nebude s jeho uložením souhlasit, mohlo by dojít k maření jeho výkonu nebo by se mohlo později ukázat, že tento trest není vhodný.

2.6.2 Povinnosti osoby odsouzené k trestu domácího vězení

V § 53 odst. 2 zákona č. 300/2005 Z.z. je stanoveno, že odsouzený je po dobu výkonu trestu povinný zdržovat se ve svém obydlí a k němu přilehlých vnějších prostorách v čase, který stanoví soud, také je povinný vést řádný život a podrobit se kontrole technickými prostředky, pokud je tato kontrola nařízená. Touto kontrolou se rozumí tzv. elektronický monitoring. Dále je v odst. 3, tohoto ustanovení uvedeno, že může odsouzený opustit své bydliště jen po předchozím souhlasu probačního a mediačního úředníka anebo orgánu, který vykonává technickou kontrolu nad odsouzeným, a to jen z naléhavého důvodu a na potřebnou dobu.

STrZ neumožňuje na rozdíl od českého TrZ využít při uložení trestu domácího vězení přiměřené omezení a povinnosti, které mohou výrazně přispět k resocializaci pachatele. I z tohoto důvodu spatřuji slovenskou právní úpravu trestu domácího vězení mírnější než je ta česká.

2.6.3 Přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody

Přeměna trestu domácího vězení na TOS je upravena v § 53 odst. 4 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, který říká, že soud přemění trest domácího vězení na TOS v případě, kdy se osoba odsouzená nezdržuje ve stanovenou dobu v určeném obydlí, nevede řádný život nebo se nepodrobila nařízené kontrole technickými prostředky, a to tak, že dva dny nevykonaného trestu domácího vězení se rovnají jednomu dni nepodmíněného TOS. Soud zároveň rozhodne o způsobu výkonu tohoto trestu.

Dle mého názoru, se jedná o velice mírnou formu přeměny.

Český trestní zákon přemění trest domácího vězení na TOS tak, že i jeden započatý den trestu domácího vězení se rovná jednomu dni nepodmíněného trestu odnětí svobody a navíc je možné trest domácího vězení dle TrZ uložit až na dva roky, tedy maximální výměra nepodmíněného TOS dle české právní úpravy může být až dva roky, zatímco maximální výměra nepodmíněného TOS dle STrZ může činit pouze půl roku. Myslím si, že tato hrozba nepodmíněným TOS není dostatečná. Osoba odsouzená k trestu domácího vězení může výkon tohoto trestu mařit s tím, že během rozhodování o jeho přeměně, kdy se nestaví doba výkonu trestu domácího vězení, může tato osoba stihnout trest vykonat.

2.6.4 Výkon trestu domácího vězení

Výkon trestu domácího vězení nařídí soud neprodleně po té, kdy se rozsudek, nikoli příkaz, jak je tomu v české právní úpravě, jímž byl trest uložen, stal vykonatelným. Soud zároveň odsouzeného upozorní na omezení a povinnosti, které z uloženého trestu vyplývají, na hrozbu přeměny tohoto trestu na TOS. Kontrolou výkonu trestu domácího vězení pověří předseda senátu orgán spravující technické prostředky kontroly odsouzeného nebo probačního a mediačního úředníka. Nedochází k zaslání nařízení výkonu tohoto trestu odsouzenému a příslušnému středisku PMS, ve kterém je určen počátek výkonu tohoto trestu a místo výkonu. K jejich vymezení proto musí docházet v odsuzujícím rozsudku. Slovenská, stejně jako česká právní úprava, počítá s možností pověřit kontrolou výkonu trestu domácího vězení orgán spravující technické prostředky kontroly, kterými je tzv. elektronický monitoring. A zcela shodně, tak jak je to i v České republice, fakticky nedochází k jeho realizaci. Tento nedostatek a také nedostatek personální probační a mediační služby SR je zřejmě příčinou nízkého počtu uložených trestů domácího vězení, který je od roku 2006 do roku 2012 pouhých 222.⁴⁴ V ČR bylo od zavedení trestu domácího vězení, tedy od roku 2010, do roku 2013 uloženo celkem 952 trestů domácího vězení, což je téměř pětinasobek oproti uloženým trestům ve Slovenské republice. V roce 2010 jich bylo uloženo celkem 117, v roce 2011 počet uložených trestů domácího vězení postupně rostl a v tomto roce jich bylo uloženo už 234, v roce 2012 bylo uloženo 424 trestů domácího vězení a v roce 2013 jejich počet opět klesl na pouhých 177. Tento pokles je dle mého názoru zapříčiněn zejména poklesem celkové trestné činnosti, kdy počet trestných činů klesl oproti roku 2012 o necelých 26 000 trestných činů.⁴⁵ Tak velký rozdíl v uložených trestech domácího vězení v České a Slovenské republice je dle mého názoru způsoben činností probační a mediační služby.

Neplní-li odsouzený omezení nebo povinnost vyplývající z trestu domácího vězení, soud ve veřejném zasedání usnesením, přemění tento trest nebo jeho zbytek na nepodmíněný trest odnětí svobody. Před tímto rozhodnutím musí být odsouzený vyslechnut (§ 435 odst. 2 TrP). Jde o téměř shodné ustanovení s § 334g TrŘ, s výjimkou nutného výsledku odsouzeného. K tomuto výsledku odsouzeného by mělo docházet i v případech přeměny dle

⁴⁴ LENGYELOVÁ, Jana. Elektronický monitoring a perspektivy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. *Trestní právo*, 2014, roč. 19, č. 1, s. 23 – 32.

⁴⁵ *Přehled o uložených trestech/trestních opatření – hlavní sankce*. [online]. justice.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-ch-listu.html?jsessionid=37e5f4d63cb100be5d288a0ac4ea>>.

českého trestního řádu. Výslech odsouzeného před konáním veřejného zasedání je nutný pro zachování zásady spravedlivého procesu.

Odsouzený může, dle § 435 odst. 3 TrP, požádat po výkonu poloviny trestu domácího vězení o upuštění od výkonu zbytku trestu. Soud o tom rozhodne nejpozději do 30 dnů usnesením. Česká právní úprava trestu domácího vězení nezná možnost požádání odsouzeného o upuštění od výkonu zbytku trestu, pouze ust. § 334f TrŘ říká, kdy může od výkonu trestu nebo jeho zbytku upustit ministr spravedlnosti nebo soud. Myslím si, že ustanovení o požádání o upuštění od výkonu zbytku trestu by našlo uplatnění i v našem právním řádu a mohlo by pozitivně působit na osoby k trestu odsouzené, které by se s vidinou brzkého propuštění z výkonu trestu domácího vězení řádně podrobovali jím uloženým povinnostem. Český právní řád tuto možnost připouští nejen u nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale také např. u trestu zákazu činnosti. Naproti tomu, u OPP tuto možnost nepřipouští a to nejen u nás, ale i na Slovensku. Domnívám se, že je tomu tak proto, že trest OPP nepředstavuje pro odsouzeného takovou újmu, jelikož OPP jsou vykonávány ve volném čase odsouzeného, kdy nedochází k omezení osobní svobody či omezení ve výkonu určité činnosti.

3. Trest obecně prospěšných prací

Stěžejní úprava trestu obecně prospěšných prací je obsažena v § 62 - 65 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v § 335 - 340b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Dále úpravu trestu OPP, týkající se výkonu trestu OPP nalezneme ve vnitřním a kancelářském řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy č. 1/2002 MS a ve vyhlášce ministra spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

Trest OPP byl do právního řádu České republiky zaveden novelou trestního zákona, která byla provedena zákonem č. 152/1995 Sb., a to s účinností od 1. 1. 1996. "Jde o určitý druh legální nucené práce, která je zcela v souladu s mezinárodněprávním a ústavněprávním zákazem nucených prací, neboť jeho účelem je nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody."⁴⁶ Nynější trestní zákoník upravující trest OPP byl již párkrát novelizován, a to:

- zákonem č. 330/2011 Sb., kterým byla prodloužena lhůta pro výkon trestu OPP z jednoho roku na dvě léta, a byl změněn odst. 2 § 65,
- zákonem č. 390/2012 Sb., který umožnil přeměnit trest OPP v peněžitý trest a pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán, stanovit náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody, vytvořil tedy nové písm. b) v odst. 2 § 65.

3.1 Ukládání trestu obecně prospěšných prací

Dle § 62 odst. 1 TrZ může trest OPP uložit pouze soud, odsuzuje-li pachatele za přečin. Trest OPP může být uložen ve výměře od 50 do 300 hodin (§ 63 odst. 1 TrZ). Dřívější úprava trestu OPP umožňovala uložit trest ve výměře až do 400 hodin. Myslím si, že snížení maximální hranice pro uložení trestu OPP ze 400 hodin na 300 nebylo příliš úspěšným krokem, i když vykonat 300 hodin OPP je pro pachatele stále těžko představitelné a časový harmonogram příliš dlouhý.⁴⁷ Důvodem snížení maximálního počtu hodin bylo především přiblížit se evropským hodnotám, kdy ve většině zemí je horní hranice trestní sazby pro trest OPP 240 hodin.⁴⁸ Ovšem v těchto zemích je také na rozdíl od české právní úpravy možné

⁴⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 276.

⁴⁷ KUČHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost. In *Days of Public Law. Dni veřejného práva. Dni prawa publicznego. Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 741 - 751.

⁴⁸ PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA, Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice: informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky trestního řízení*. 1. vydání. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s. 22.

uložení trestu OPP za méně závažné trestné činy.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že právní úprava umožňuje uložení trestu OPP za přečiny, dává tím velký rozsah trestných činů, za které je možné tento trest uložit. Pro některé trestné činy se tímto stává velice mírným trestem, což je vidět v případě přeměny trestu OPP na trest odnětí svobody, kdy se každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP počítá za jeden den odnětí svobody (§ 65 odst. 2 písm. c) TrZ), pak činí maximální doba odnětí svobody 300 dní. Tento rozsah mi přijde velice málo např. za trestný čin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 TrZ nebo za trestný čin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení dle § 149 TrZ. Z toho důvodu by tedy bylo rozumnější při snížení maximálního počtu hodin, které je možné uložit, omezit také činy, za které je možné tyto tresty uložit. Navíc trest domácího vězení by měl být přísnějším trestem oproti trestu OPP a jako takový by dle mého názoru neměl být ukládán za stejný okruh trestných činů. Na druhou stranu je ovšem dobré, když soudce má při ukládání vhodné trestní sankce na výběr z mnoha druhů, protože ne vždy jsou u stejného přečinu také stejné okolnosti jeho spáchání a navíc TOPP je alternativním trestem, který fakticky nahrazuje nepodmíněný TOS, takže největší roli, při úvaze o uložení trestu domácího vězení, bude hrát výše konkrétního nepodmíněného TOS, který by soud uložil. Je tedy vyloučeno, aby TOPP byl uložen jako alternativa k nepodmíněnému TOS, který by jinak byl v konkrétním případě uložen ve výměře přesahující jeden rok.⁵⁰ Dále je nutné se domnívat, že se změnou trestního zákoníku, kterou došlo k úpravě definice přečinu, kdy se v původním znění § 14 odst. 2 TrZ rozuměly všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do tří let, mělo dojít také ke změně podmínek pro uložení trestu domácího vězení a TOPP, jak bylo uvedeno výše.

Soud zpravidla neuloží trest OPP pachatelí, kterému byl trest OPP v době tří let předcházejících uložení tohoto druhu trestu, přeměněn na trest odnětí svobody dle § 65 odst. 2 TrZ. Dle díkce tohoto ustanovení soudce trest OPP uložit může, i když byl v době tří let předcházejících uložení tohoto trestu přeměněn na trest odnětí svobody. Domnívám se, že toto ustanovení by mělo být změněno a to tak, že soud neuloží trest OPP pachatelí, který se opětovně dopustí trestné činnosti, tedy recidivistům, jelikož k nápravě těchto osob už nedochází tak snadno, jako u nápravy prvopachatelů. U prvopachatelů také alternativní tresty působí více odstrašujícím dojmem. Autoři knihy *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice* uvádí, že v zahraničních státech se v praxi trest OPP recidivistům

⁴⁹ PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA, Miroslav. *Obecně prospěšné práce...*, s. 22.

⁵⁰ KUČHTA, Josef. *Trest obecně prospěšných prací...*, s. 741 - 751.

neukládá, i když toto právní úprava neukládá.⁵¹ Na druhou stranu, kdyby bylo možné trest OPP uložit pouze prvopachatelů, došlo by zcela jistě k nárůstu nepodmíněných TOS, což by bylo v rozporu s důvody pro zavedení alternativních trestů, anebo by se soud raději uchýlil k uložení podmíněného trestu, i když by to v daném případě nebylo zcela vhodné. Z toho důvodu by mělo alespoň dojít k odstranění slova “zpravidla”, aby nedocházelo k opětovnému ukládání pachatelům, pro které tento trest nevyjadřuje hrozbu, není pro ně autoritativní.

Trest OPP může být uložen spolu s jiným trestem, ale může být uložen i jako samostatný trest, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba (§ 62 odst. 1 věta druhá TrZ). Dle § 53 odst. 1 TrZ nelze uložit OPP vedle trestu odnětí svobody. Tato překážka se uplatní, pouze pokud jde o nepodmíněný trest odnětí svobody, i když se dle § 52 odst. 2 TrZ trestem odnětí svobody rozumí jak nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, tak i podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, pokud zákon nestanoví jinak. Z charakteru trestu OPP jasně plyne, že překážkou nemůže být podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, ať s dohledem či bez a dokonce je trest soudy hojně ukládán v případě, kdy je pachateli přečinu uložen podmíněný trest a pachatel v jeho době poruší uložené povinnosti.

Z výše uvedeného plyne, že TOPP se ukládá v případech, kdy není třeba uložit TOS a zároveň není dostatečný trest peněžité.⁵²

3.1.1 Povinnosti odsouzeného k trestu obecně prospěšných prací

Trest OPP je stavěn na povinnostech odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívající v činnostech vymezených v § 62 odst. 3 TrZ. TOPP je tedy přínosný zejména pro jeho celospolečenský prospěch.⁵³

Povinnosti odsouzeného jsou vymezeny velice široce a zahrnují širokou škálu činností a je na soudci, kterou činnost, z nabídky činností v daném místě, pachateli uloží. Tato činnost musí sloužit k obecně prospěšným účelům a nesmí sloužit k výdělečným účelům odsouzeného. Z dikce § 62 odst. 3 věty druhé TrZ plyne, že činnost může sloužit k výdělečným účelům obcím a státním nebo jiným obecně prospěšným institucím, tedy odsouzený může u těchto institucí vykonávat činnost, která přinese instituci výnos. Trest OPP je trestem pouze pro odsouzeného a tudíž pro něj musí znamenat určité omezení, zátěž v

⁵¹ PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA, Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další...*, s. 23.

⁵² KACAFÍRKOVÁ, Marcela. *Obecně prospěšné práce. Právo a rodina*, 2001, č. 4, s. 9 - 11.

⁵³ Tamtéž.

běžném životě a jeho výkon nesmí být přítěží pro instituci, ve které je trest OPP vykonáván. Dřívější úprava obsažená v § 45 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, přikazovala, že trest OPP nesmí sloužit k výdělečným účelům, tzn., že ani instituce, u které byl trest OPP vykonáván, nesměla mít z jeho výkonu prospěch. Tato změna byla jistě, dle mého názoru, velice úspěšným krokem zákonodárce.

S trestem OPP může soud uložit pachateli na dobu trestu i přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 TrZ směřující k tomu, aby vedl řádný život. Zpravidla mu také uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou přečinem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané přečinem (§ 63 odst. 2 TrZ).

3.1.2 Stanovisko pachatele a jeho zdravotní způsobilost

Na rozdíl od uložení trestu domácího vězení, jak bylo popsáno výše, pro uložení trestu OPP úředník probační a mediační služby nezajišťuje písemný souhlas pachatele s uložení trestu OPP, ale soud pouze přihlédne ke stanovisku pachatele (Příloha č. 8), tzn., že pachatel může mít i negativní postoj k trestu OPP a přesto mu soud výkon trestu OPP může uložit. Tato absence zákonného zakotvení souhlasu s trestem je jednou z odlišností naší a zahraniční právní úpravy.⁵⁴ Nemyslím si, že se jedná o zásadní nedostatek úpravy trestu OPP. Je vždy na soudci zda trest OPP uloží či nikoli a navíc pachatel přečinu by mohl zneužít udělení souhlasu tak, že záměrně souhlas udělí proto, aby se vyhnul přísnějšímu trestu nepodmíněného TOS. Po udělení souhlasu OPP nevykoná, a proto budou přeměněny na nepodmíněný TOS, ovšem v mnohem kratší výměře než by byl TOS přímo uložen.⁵⁵ Na druhou stranu, mnoho odborníků zastává názor, že souhlas s uložení TOPP je určitým motivačním faktorem k jeho skutečnému vykonání.⁵⁶

Dále zákonodárce v § 64 TrZ ukládá soudu povinnost přihlédnout ke zdravotnímu stavu pachatele. Dle mého názoru by tato povinnost měla zejména sloužit k tomu, aby soud na základě zdravotní způsobilosti vybral vhodný druh prací. Nemělo by automaticky docházet např. k tomu, že pachatelem přečinu je těhotná žena a z důvodu těhotenství jí soud neuloží trest OPP. I když je žena těhotná nebo jde o invalidního pachatele, mohou se uložit drobné

⁵⁴ KALVODOVÁ, Věra. Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In KUCHTA, Josef (ed). *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 17. 4. 2000: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 132 - 141.

⁵⁵ KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací..., s. 741 - 751.

⁵⁶ ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Alternativní tresty z pohledu úvah de lege ferenda. In *Aktuální problémy rekodifikace trestního práva hmotného: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané dne 11. 5. 2007 v Praze*. Praha: Karolinum, 2007, s. 97 - 102.

manuální práce vykonávané vsedě, pokud samozřejmě instituce tyto práce nabízí. Soud trest OPP neuloží, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce (§ 64 věta druhá TrZ).

3.2 Výkon trestu obecně prospěšných prací

Výkon trestu OPP je z hmotněprávního hlediska upraven v § 65 TrZ a z hlediska procesního v § 335 - 340b TrŘ.

Dle § 335 TrŘ vykonává odsouzený trest OPP v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí a se souhlasem odsouzeného (Příloha č. 9) může tento trest vykonávat i mimo obvod, přičemž příslušnost okresního soudu je určena dle místa trvalého bydliště v době, kdy nabyl právní moci odsuzující rozsudek nebo trestní příkaz.⁵⁷ Mělo by dojít de lege ferenda k takové změně, že do tohoto ustanovení bude přidáno “na návrh nebo i bez takového návrhu se souhlasem odsouzeného”. Myslím, že v praxi by docházelo k takové situaci, že trest OPP by byl nařízen mimo obvod okresního soudu, kde pachatel bydlí na návrh samotného pachatele. Zejména, když jde o osobu uznávanou ve svém bydlišti nebo o osobu vykonávající důstojné zaměstnání, jako např. učitel ve škole nebo zaměstnanec obecního úřadu, pak určitě nechce být viděn při výkonu trestu OPP v reflexní vestě u silnice. I když z velké části jsou těmito pachateli osoby bez postavení a důstojného chování.

O druhu a místě výkonu trestu OPP rozhodne okresní soud, který trest OPP uložil, na návrh probačního úředníka. V tomto rozhodnutí soud odsouzeného poučí o jeho povinnostech, dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na středisko PMS v obvodu okresního soudu, v němž má být trest OPP vykonán a o jeho povinnostech dostavit se v den stanovený probačním úředníkem pověřeným kontrolou nad výkonem tohoto trestu na obecní úřad nebo instituci, u nichž má OPP vykonávat, za účelem nástupu výkonu trestu. (§336 TrŘ)

Odsouzený je povinen vykonat OPP osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do dvou let ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu a do této doby se nezapočítává doba, po kterou odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, nebo byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody (§ 65 odst. 1 TrZ). Dvouletá lhůta začíná běžet ode dne právní moci usnesení o nařízení výkonu trestu OPP.

V případech, že je třeba změna druhu a místa výkonu OPP, rozhodne o tom OS, který

⁵⁷ SOTOLÁŘ, Alexandr. K výkonu trestu obecně prospěšných prací: usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7 To 291/2001 / Městský soud v Praze. *Soudní rozhledy*, 2001, roč. 7, č. 12, s. 438 - 447.

trest OPP uložil, na návrh odsouzeného nebo probačního úředníka provádějícího kontrolu nad výkonem trestu OPP.⁵⁸

3.2.1 Kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací

Kontrola výkonu trestu OPP spočívá v namátkových kontrolách úředníků PMS v místě výkonu trestu, jak je popsáno níže v kapitole 3.4 Trest obecně prospěšných prací v praxi v okrese Olomouc.

PMS spolupracuje při své činnosti s orgány státní správy i samosprávy (obce, města) v celé šíři působnosti, OČTŘ (soudy, státní zastupitelství, policejní orgány), s nestátními a neziskovými organizacemi, kterými jsou občanská a zájmová sdružení.⁵⁹

3.3 Přeměna trestu obecně prospěšných prací

Soud může, tedy není-li stanovena povinnost trest přeměnit, trest OPP přeměnit na základě mnoha okolností. Tyto okolnosti jsou vymezeny v § 65 odst. 2 TrZ a jsou jimi:

- a) pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP nevede řádný život,
- b) pachatel se vyhýbá nástupu výkonu trestu,
- c) pachatel bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu OPP,
- d) pachatel jinak maří výkon tohoto trestu, nebo
- e) pachatel zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává.

Trest OPP může být přeměněn jednak v trest domácího vězení, přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den domácího vězení, dále v peněžitý trest a pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán, stanovit náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody, a nebo v trest odnětí svobody a musí se zároveň rozhodnout o způsobu jeho výkonu, přitom každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den odnětí svobody (§ 65 odst. 2 TrZ).

Výjimečně může dojít k situaci, kdy soud vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného ponechá trest OPP v platnosti nebo prodlouží dobu výkonu tohoto trestu až o šest měsíců, i když odsouzený zaviněně přičinil k přeměně trestu. Soudce je povinen, v případě ponechání trestu v platnosti, stanovit nad odsouzeným, na dobu výkonu trestu nebo jeho

⁵⁸ SOTOLÁŘ, Alexandr. K výkonu trestu obecně prospěšných prací: usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7 To 291/2001 / Městský soud v Praze. *Soudní rozhledy*, 2001, roč. 7, č. 12, s. 438 - 447.

⁵⁹ LHOTKA, Vladimír. Trest obecně prospěšných prací byl navržen pro pachatele nepřilíš závažných trestných činů: rozhovor. *Sociální práce*, 2005, č. 4, s. 12 - 15.

zbytku, dosud neuložená přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4, tzn. stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled, nebo stanovit odsouzenému na dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku některé z výchovných opatření dle § 63 odst. 3, ovšem to pouze v případě, že jde o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých (§65 odst. 3).

3.4 Trest obecně prospěšných prací v praxi v okrese Olomouc

Jak již bylo uvedeno v kapitole týkající trestu domácího vězení v praxi, pro Olomoucký okres je určena příslušná Probační a mediační služba sídlící v Olomouci na ulici Studentská, která zaměstnává celkem pět úředníků PMS. Každý z těchto úředníků PMS je zaměřen na jinou problematiku a TOPP se zabývá Mgr. Veronika Mikešová.

Při rozhodování o trestu OPP a při jeho výkonu hrají velice významnou roli úředníci probační a mediační služby, jelikož soud rozhoduje o uložení tohoto trestu na základě podkladů vypracovaných úředníkem PMS a tento úředník pak zajišťuje také jeho výkon.

Dříve než soud rozhodne, požádá úředníka příslušné PMS o projednání věci s pachatelem přečinu, kterému hrozí uložení trestu OPP. Na některých střediscích PMS jsou úředníci, kteří jsou pověřeni pouze touto fází stanovisek a na jiných, jako je i v Olomouci, jsou úředníci, kteří se věnují pouze trestu OPP nebo pouze trestu domácího vězení.

Úředník PMS, kterému věc připadne, si pozve tzv. klienta na určitý termín (Příloha č. 10). Když se klient dostaví, poučí ho o trestu OPP, o jeho povinnostech, o možnostech přeměny trestu OPP (Příloha č. 11), dále zajistí stanovisko klienta a to buď kladné, nebo záporné. V případě záporného stanoviska je třeba uvést důvody proč tomu tak je. Po zajištění těchto informací úředních PMS vypracuje zprávu, ve které trest OPP doporučí nebo naopak ne (Příloha č. 12 a 13). Tuto zprávu náležitě odůvodní, zváží možná rizika, jako např. závislost na alkoholu, gamblerství, kontakt s osobami závislými na drogách, rodinné zázemí atd. Úředník PMS může v případě potřeby provádět testování na drogy a alkohol, jednat i s poškozenými nebo i rodinnými příslušníky. Poté zašle soudu podepsané poučení, vyjádření stanoviska klienta a zprávu a soud na základě těchto podkladů rozhodne. Pokud je zpráva úředníka PMS doporučující může soud trest OPP uložit trestním příkazem, pokud je zpráva nedoporučující, ve které může úředník PMS navrhnout i jiný trest, musí být nařízeno hlavní líčení, ve kterém soud rozhodne rozsudkem.

V případě, že soud trest OPP uloží, buď trestním příkazem, nebo rozsudkem, zašle na PMS poučení spolu s pravomocným rozhodnutím. Úředník PMS na základě toho ukončí spis

v rámci stanoviska a založí nový spis ve vykonávací fázi. Poté opět pozve klienta na určitý termín a opět dojde k jeho poučení, znovu si spolu celou věc projdou, zda nenastaly změny nebo rozhodné skutečnosti, které by mohly bránit výkonu trestu OPP. Po této konzultaci úředník zváží, ke které organizaci je možné klienta poslat. Úředníci PMS už vědí, že nemají posílat např. narkomany do azylového domu pro matky s dětmi, že některé organizace nechtějí zloděje, že technické služby přijmou i ty, které jinde nechtějí. Po zvážení vystaví klientovi 2 potvrzení, ve kterých jsou uvedeny kontakty na PMS, z jakého důvodu je k nim osoba odsouzená k trestu OPP poslána a zároveň je na potvrzení uveden závazek osobu přijmout, se kterým musí organizace vyjádřit svůj souhlas podpisem a razítkem. V případě, že organizace nebude mít o tuto osobu zájem, musí sdělit důvod. Se zamítavým i kladným potvrzením se klient vrátí opět na PMS.

Jestliže je potvrzení zamítavé, musí úředník PMS poslat klienta k jiné organizaci. A pokud nebyl nikde přijat, musí úředník PMS požádat soud o přeměnu trestu OPP.

Jestliže je potvrzení kladné, pak je toto potvrzení, spolu s druhým poučením, případně dalšími podklady jako např. zprávy od lékaře, potvrzení z úřadu práce atd., podkladem pro usnesení soudu o nařízení trestu OPP. Po vydání usnesení musí klient do 14 dnů opět kontaktovat PMS a teprve tehdy dochází k zahájení finální fáze.

Úředník PMS kontaktuje tu danou firmu nebo organizaci, která osobu odsouzenou k trestu OPP přijala a sjedná s ní konkrétní den nástupu. Poté určí, do kdy má být trest vykonán. Dohoda o sjednaném dni nástupu a dni skončení výkonu trestu OPP se dá 1x klientovi, 1x poskytovateli a 1x se založí do spisu. Poté úředník sepíše dohodu a harmonogram (Příloha č. 14) mezi klientem a organizací, do kterého bude organizace průběžně, 1x za měsíc, zapisovat práci kterou osoba odsouzená vykonala, kdy to vykonala a počet opracovaných hodin. Úředník PMS je povinen provádět kontroly výkonu trestu OPP u poskytovatele, může provést i testování na drogy a alkohol. Kontrola se provádí minimálně 7x do měsíce.

Poskytovatel je oprávněn z různých důvodů vyřadit klienta z evidence, např. pro porušení řádu výkonu OPP u poskytovatele. V tomto případě žádá úředník PMS soud o ukončení činnosti a o změně místa výkonu trestu OPP. V případě, že se tato situace stane více než 2x, pak úředník PMS nežádá soud o změnu místa výkonu trestu OPP, ale o jeho přeměně. Klient má také právo požádat o změnu místa výkonu OPP v případě, že změní zaměstnání, trvalé bydliště atd.

V případě, že klient zavedl příčinu pro přeměnu trestu OPP, pak úředník PMS podá na tuto přeměnu návrh soudu (Příloha č. 15). Pro tento návrh není stanovena žádná lhůta, záleží tedy na úředníku PMS, kdy tak učiní, zda dá klientovi další šanci.

Po uplynutí doby výkonu trestu OPP při jeho řádném výkonu se dohoda mezi klientem a poskytovatelem spolu s harmonogramem, hodnocením od organizace a dobou ukončení zašle soudu a výkon trestu je tím ukončen.

Trest OPP je stále, i po zavedení trestu domácího vězení, nejčastěji užívaným způsobem řešení při trestání pachatele přečinu. Po účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kterým byl do českého trestního řádu zaveden trest domácího vězení, došlo pouze k mírnému poklesu uložených trestů OPP. Tento mírný pokles byl dle mého názoru způsoben hlavně tím, že soudci raději dále ukládají trest OPP, se kterým již mají zkušenosti, a jejich výkon je náležitě zajištěn, zatímco v případě trestu domácího vězení je kontrola výkonu zatím pořád nedostatečná z důvodu nerealizovaného elektronického monitoringu. V roce 2012 došlo opět k mírnému nárůstu uložených trestů domácího vězení, což je dle mého názoru způsobeno tím, že také došlo ke zvýšení počtu trestné činnosti. Pro přehlednost o uložených trestech OPP přikládám tabulku.

Tabulka č. 1 Počet uložených trestů obecně prospěšných prací a celkový počet uložených trestů

	rok 2008	rok 2009	rok 2010	rok 2011	rok 2012	rok 2013
Trest obecně prospěšných prací	12 050 (10,017%)	12 048 (13,928%)	7 410 (6,993%)	6 555 (6,272%)	8 158 (7,675%)	6 746 (8,362%)
Celkový počet uložených trestů	120 300	86 500	105 964	104 517	106 293	80 676

Zdroj: *Přehled o uložených trestech/trestních opatření – hlavní sankce*. [online]. justice.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html?jsessionid=37e5f4d63cb100be5d288a0ac4ea>>.

TOPP je nejčastěji ukládán za majetkové trestné činy, z těchto majetkových trestných činů nejvíce za trestný čin krádeže dle § 205 TrZ, dále za trestný čin podvodu dle § 209 TrZ, trestný čin zpronevěry dle § 206 TrZ, pak je TOPP ukládán za násilnou trestnou činnost, z toho nejčastěji za trestný čin výtržnictví dle § 358 TrZ, trestný čin ublížení na zdraví dle §

146 TrZ a v neposlední řadě za trestnou činnost v dopravě, to nejen za dopravní nehody jako takové, ale i přečin ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 TrZ. A pachatelé těchto trestných činů, kterým je TOPP ukládán, jsou z 90% muži.⁶⁰

3.5 Trest obecně prospěšných prací na Slovensku

Hmotněprávní úprava trestu OPP na Slovensku je obsažena v § 54 a 55 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon a procesněprávní úprava je naproti tomu obsažena v samostatném zákoně č. 528/2005 Z.z., o výkoně trestu povinnej práce. Ovšem zmínku o trestu povinných prací nalezneme také v zákoně č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok v § 422 a 433. Díky samostatné úpravě by se mohlo zdát, že slovenská procesněprávní úprava trestu povinné práce je mnohem rozsáhlejší než česká procesněprávní úprava trestu OPP obsažená v trestním řádu. Pravdou ovšem je, že se jedná o téměř shodnou úpravu lišící se pouze v maličkostech.

Výměra TPP je téměř shodná s výměrou trestu OPP dle českého trestního zákoníku v rozsahu od 40 do 300 hodin. A soud jej může uložit pachateli, pokud ho odsuzuje za přečin, za který zákon umožňuje uložit TOS, jehož horní hranice sazby TOS nepřesahuje pět let (§54 STrZ). Díky konkretizaci „jehož horní hranice sazby TOS nepřesahuje pět let“ je TPP přísnější alternativní trest než trest OPP, který lze uložit za všechny nedbalostní trestné činy bez ohledu na výši trestní sazby. Soud přitom vychází z trestní sazby, která je uvedena u příslušné skutkové podstaty trestného činu.⁶¹

Další odlišností slovenské úpravy, na rozdíl od české úpravy je, že soud TPP neuloží pachateli, který je invalidní. Myslím, že se jedná o nadbytečnost, protože když invalidní osoba je schopna páchat trestnou činnost, pak je schopna vykonávat i uložené práce. Ovšem odlišná situace by byla v případě, že tato invalidní osoba spáchá trestnou činnost pouze jako účastník, jelikož není schopna být hlavní pachatel. Vzhledem k takové situaci by bylo vhodné, aby postup pro uložení trestu invalidní osobě byl fakultativní. Dle § 2 ZVTPP je touto prací práce ve prospěch státu, vyššího územního celku, obce nebo jiné PO, které se zabývá vzděláváním, kulturou, školstvím, ochrannou lidských práv, rozvojem vědy, rozvojem tělesné kultury, ochranou před požáry, ochranou zvířat, sociální pomocí, sociálními službami, zdravotní péčí, ekologickou činností, náboženskou činností, humanitární činností, charitativní činností anebo jinou veřejně prospěšnou činností, která se nevykonává za účelem dosažení zisku.

⁶⁰ ŠTERN, Pavel. Probační a mediační služba ČR. Trest obecně prospěšných prací v české praxi. In *Alternativne tresty v praxi: Zborník zo seminára*. Dolný Kubín: Konzultačné a informačné centrum EDUKOS, 2007, s. 30 – 38.

⁶¹ TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Trest povinnej práce. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 8-9, s. 1167 - 1180.

3.5.1 Výkon trestu povinné práce

Odsouzený k TPP je povinen práce vykonat nejpozději do jednoho roku od jeho nařízení a zároveň musí vykonat nejméně 20 hodin za kalendářní měsíc.⁶² I zde je patrná přísnější úprava, jelikož maximální rozsah je shodný jako v ČR, tedy 300 hodin, ovšem odsouzený má pouze poloviční dobu pro jeho výkon. V takovém případě je pak odsouzený, který chodí do zaměstnání velice omezen, protože TPP může vykonávat až poté co se vrátí ze zaměstnání nebo, v případě vícesměnného provozu, před tím než jde do zaměstnání. V zimním období jsou některé druhy prací vyloučeny pro brzkou tmu, tudíž si pak zaměstnání odsouzení musí vybírat placenou dovolenou, aby práce stihli vykonat a nemuselo dojít k jejich přeměně. Pro slovenskou právní úpravu by tedy bylo vhodné buď prodloužit lhůtu pro výkon TPP nebo snížit maximální rozsah. Stanovení minimálního počtu hodin odpracovaných za měsíc se mi jeví jako velice vhodné, jelikož přitom nedochází ke zbytečným prodlevám a nechávání práce na poslední chvíli.

Předseda senátu soudu, v jehož obvodě má odsouzený trest vykonat, vyzve odsouzeného, aby se dostavil ve lhůtě sedmi dní od doručení výzvy k probačnímu a mediačnímu úřednímu na projednání podmínek výkonu TPP. Úředník PMS s odsouzeným projedná podmínky výkonu TPP a o výsledku pak neprodleně písemně informuje předsedu senátu. Po sjednání podmínek předseda senátu opět bezodkladně rozhodne o místě a druhu výkonu TPP a nařídí jeho výkon. Předseda tak rozhodne i bez předcházejícího projednání podmínek, pokud se odsouzený bez dostatečné omluvy nedostavil k projednání (§3 ZVTTP).

Slovenská právní úprava TPP postrádá ustanovení o tom, že se pachatel, který TPP vykonal nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, posuzuje, jako by nebyl odsouzen. Nemyslím si, že by šlo o zásadní problém, jelikož toto ustanovení v TrZ nehodnotím příliš kladně. Netvrdím, že by mělo být toto ust. z českého právního řádu odstraněno, pouze by mělo dojít k jeho modifikaci, jelikož ne každý pachatel by si “zasloužil” výmaz z trestního rejstříku, ba naopak.

3.5.2 Přeměna trestu povinné práce

TPP je možné přeměnit pouze na trest odnětí svobody, na rozdíl od české úpravy, kde je možné trest OPP přeměnit na nepodmíněný trest odnětí svobody, trest domácího vězení a peněžitý trest. A to v případě, že odsouzený v době výkonu TPP nevedl řádný život nebo

⁶² SOJKA, Stanislav. Trest povinnej práce a problémy s premenou tohto trestu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 5, s. 812 - 813.

zaviněně neproved práce v určeném rozsahu, nebo nesplnil uložená omezení nebo povi

každé dvě hodiny nevykonané práce nařídí

jeden den nepodmíněného TOS a zároveň rozhodne o způsobu výkonu tohoto trestu (§ 55 odst. 4 STrZ). Shodný způsob přepočtu byl dříve upraven také v českém trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

3.5.3 Odklad, přerušení a upuštění od výkonu trestu povinné práce

Úprava odkladu a přerušení TPP je v ZVPP shodná s českou úpravou obsaženou v TrŘ.

Předseda senátu výkon TPP na potřebnou dobu odloží nebo přeruší, pokud odsouzenému jeho zdravotní stav dočasně brání ve výkonu uloženého trestu, dále u těhotné ženy nebo matky narozeného dítěte, a to na jeden rok po porodu, anebo u odsouzeného, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody na potřebnou dobu. A dále předseda senátu může TPP přerušit na potřebnou dobu nebo odložit na dobu nejvíce tři měsíce z důvodu oprávněného pobytu v cizině nebo z jiného závažného důvodu (§ 5ZVTPP).

Odlišnou úpravu nalezneme až u upuštění od výkonu trestu. Předseda senátu může upustit od výkonu TPP nebo jeho zbytku, jestliže došlo k trvalé změně zdravotního stavu odsouzeného a to tak, že se stal práce neschopným nebo invalidním, kterou si nepřivodil úmyslně. Anebo jestliže bez zavinění odsouzeného výkon TPP nebyl uložen do pěti let od pravomoci rozhodnutí, kterým byl TPP uložen, anebo z jiného závažného důvodu. Český trestní řád dovoluje upustit od výkonu trestu OPP, i když došlo ke změně zdravotního stavu úmyslně. V tomto případě se přikláním spíše ke slovenské úpravě. V případě, že si odsouzený úmyslně způsobí změnu zdravotního stavu a není pak schopen práce vykonávat, mělo by spíše dojít k přeměně trestu než k upuštění od výkonu trestu. Je pravda, že v takových případech, kdy dojde k trvalé invaliditě nebo k jiné trvalé, závažné změně zdravotního stavu, pak je pachatel potrestán už tímto stavem, ale přece jen si ho způsobil sám úmyslně a musel s tím počítat.

4. Peněžitý trest

Právní úpravu peněžitého trestu nalezneme v § 67 - 69 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v § 341 - 344 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) a dále také v § 75 - 76a vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Peněžitý trest je alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody, která byla jako jedna z mála, součástí původního trestního zákona č. 140/1961 Sb. v § 53 a 54. Postupem času došlo k mnoha novelizacím tohoto trestu a nynější úprava se té původní již příliš nepodobá. Nejdůležitější novelizace byla provedena zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kdy došlo k zavedení ukládání trestu v denních sazbách.

V evropských zemích je peněžitý trest považován za nejužívanější a nejefektivnější alternativu k nepodmíněnému TOS. Jeho předností je možnost odstupňování trestu, jeho přizpůsobení okolnostem případu, škodlivosti činu a osobním a majetkovým poměrům pachatele.⁶³

4.1 Ukládání peněžitého trestu

Peněžitý trest může být uložen, v případě, že pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch a dále, při nesplnění podmínky týkající se majetkového prospěchu, může soud uložit peněžitý trest pouze v případě, že:

- trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje, nebo
- ho ukládá za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá (§ 67 odst. 1 a 2 TrZ). Soud jej může uložit buď odsuzujícím rozsudkem, nebo trestním příkazem.

Dle § 67 odst. 3 TrZ může být peněžitý trest uložen spolu s jiným trestem anebo jako samostatný, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Ovšem nelze uložit peněžitý trest vedle trestu propadnutí majetku (§53 odst. 1 TrZ).

⁶³ VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest – praxí nedocenená alternativa trestu odnětí svobody?. In VANDUCHOVÁ, Marie (ed), GRIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 421 - 432.

Peněžitý trest se ukládá v denních sazbách, které činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb a denní sazba činí nejméně 100,- Kč a nejvíce 50.000,- Kč, tzn., že peněžitý trest může být uložen min. ve výši 2.000,- Kč a max. ve výši 36.500.000,- Kč.

Počet denních sazeb soud určí s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Výši jedné denní sazby peněžitého trestu stanoví soud se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele. Přitom vychází zpravidla z čistého příjmu, který pachatel má nebo by mohl mít průměrně za jeden den. Pokud nelze zjistit výši čistého příjmu a majetek pachatele, pak příjmy pachatele, jeho majetek a výnosy z něj, jakož i jiné podklady pro určení výše denní sazby mohou být stanoveny odhadem soudu (§ 68 odst. 3, 4 TrZ).

Soud v rozhodnutí uvede počet a výši denních sazeb. Nelze-li od pachatele podle jeho osobních a majetkových poměrů očekávat, že peněžitý trest ihned zaplatí, může stanovit, že peněžitý trest bude zaplacen v přiměřených měsíčních splátkách a přitom může určit, že výhoda splátek peněžitého trestu odpadá, jestliže pachatel nezaplatí dílčí splátku včas (§ 68 odst. 5 TrZ). Možnost zaplacení peněžitého trestu v přiměřených splátkách může soud povolit i na žádost odsouzeného po vydání rozhodnutí, kterým byl peněžitý trest uložen. V takovém případě, ale musí dojít k jeho splacení do jednoho roku po právní moci odsuzujícího rozhodnutí. Díky možnosti uložit peněžitý trest také formou splátkového kalendáře, může být tento trest ukládán i méně majetným pachatelům.

Peněžitý trest soud neuloží, je-li zřejmé, že by byl nedobytný (§ 68 odst. 6, 7 TrZ). Tento trest se mi jeví, jako nejvíce výhodná alternativa nepodmíněného TOS pro stát. Na jeho výkon stát nevynaloží žádné prostředky a navíc ještě získá od odsouzených pachatelů.⁶⁴ Ovšem nevýhodou je, že tento trest nepostihuje pouze pachatele, ale i další osoby žijící s odsouzeným pachatelem ve společné domácnosti nebo osoby na něm závislé. Zákon naštěstí dává soudci možnost přihlédnout ke všem příjmům a závazkům pachatele a trest jemu přizpůsobit díky velkému rozsahu denních sazeb a také velkému rozpětí výše jednotlivé denní sazby. Tento způsob stanovení výše trestu je tak mnohem lepší pro trestání chudých a bohatých pachatelů, je tak lépe ošetřena jejich rovnost před zákonem. I když na druhou stranu by se také dalo říci, že bohatí si tímto způsobem “kupují” svobodu, jelikož ti chudí na peněžitý trest nemusí vůbec dosáhnout a tak jim musí být uložen trest jiný, třeba i nepodmíněný.

Peněžitý trest není v praxi užíván v takové míře, v jaké by mohl být. Státní zástupce OSZ v Olomouci, JUDr. Jaroslav Rašendorfer říká, že on sám se v praxi ještě nesetkal, aby

⁶⁴ VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest – praxí nedocenená..., s. 421 - 432.

byl peněžitý trest uložen jako samostatný trest představující alternativu k nepodmíněnému TOS, ale pouze pro vymáhání výnosu z trestné činnosti uložený společně s jiným trestem.

Soudy ukládají peněžitý trest v malé míře zejména proto, že okruh pachatelů páchající trestnou činností, za kterou lze peněžitý trest uložit je téměř vždy stejný a jedná se o osoby, které nemají zaměstnání, jsou bez trvalých příjmů a bez finančních rezerv. Ovšem vzhledem k možnosti uložit peněžitý trest v určitém rozsahu a navíc i ve splátkách, umožňuje tento trest ukládat i méně majetným osobám, jak bylo uvedeno výše, jelikož pro tyto osoby, i nízký peněžitý trest, může představovat újmu a mít výchovný vliv.⁶⁵

Původně se, dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku, uvažovalo o podmíněném uložení peněžitého trestu, tato možnost byla zamítnuta jako nevhodná pro dospělé pachatele.⁶⁶

4.2 Výkon peněžitého trestu

Právní úprava výkonu peněžitého trestu je obsažena v § 341 - 344 TrŘ.

Poté, co se stane rozhodnutí, podle něhož je odsouzený povinen zaplatit peněžitý trest, vykonatelným, vyzve předseda senátu odsouzeného, aby jej zaplatil do patnácti dnů, a upozorní ho, že jinak bude zaplacení vymáháno (§ 341 TrŘ). K vymáhání může soud přistoupit, pouze pokud tím nedojde ke zmaření uspokojení přiznaného nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení. K tomuto se nepřihlíží, jestliže poškozený nepřistoupí k vymáhání svého nároku do tří měsíců ode dne, kdy nabyl právní moci rozsudek, jímž byl peněžitý trest uložen (§ 343 odst. 2 TrŘ). Myslím, že hrozba “pouhým” vymáháním zaplacení peněžitého trestu není dostatečnou iniciativou k zaplacení pro osoby, kterým byl peněžitý trest uložen. Dřívější úprava, dle které došlo po nezaplacení peněžitého trestu k jeho přeměně na nepodmíněný TOS, představovala větší jistotu splnění tohoto trestu a zřejmě i tato skutečnost je důvodem menšího využívání peněžitého trestu v praxi, jelikož po roce 2009, ve kterém došlo k úpravě peněžitého trestu spočívající v možnosti nařízení výkonu peněžitého trestu, dochází k postupnému snižování ukládání peněžitého trestu soudem⁶⁷, přesto, že § 37 TrZ výslovně uvádí, aby byl peněžitý trest uložen. Dalším důvodem nízkého využívání, jak již bylo uvedeno výše, jsou také finanční a sociální poměry většiny pachatelů majetkových trestných činů. Ovšem s přihlédnutím k celkovému počtu uložených trestů jsou peněžité tresty ukládány

⁶⁵ LATA, Jan. Tresty alternativní a nepodmíněné. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 8 – 22.

⁶⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁶⁷ LATA, Jan. Tresty alternativní..., s. 8 – 22.

v téměř rovnoměrném poměru. Pro přehlednost o postupném snižování ukládání peněžitého trestu přikládám přehlednou tabulku.

Tabulka č. 2 Počet uložených peněžitých trestů a celkový počet uložených trestů

Roky	2010	2011	2012	2013
Počet pravomocných rozhodnutí o uložení peněžitého trestu	5 267 (4,971%)	4 630 (4,430%)	4 388 (4,128%)	2 491 (3,088%)
Celkový počet uložených trestů	105 964	104 517	106 293	80 676

Zdroj: *Přehled o uložených trestech/trestních opatření – hlavní sankce*. [online]. justice.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html?jsessionid=37e5f4d63cb100be5d288a0ac4ea>>.

Požádá-li o to odsouzený, může předseda senátu z důležitých důvodů výkon peněžitého trestu odložit, a to na dobu nejvýše tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci. Těmito důležitými důvody je myšlena např. dočasná pracovní neschopnost či ztráta zaměstnání a tudíž snížení příjmů odsouzeného. Pokud pominou důvody, pro které byl výkon peněžitého trestu odložen, může předseda senátu povolení odkladu odvolat. Totéž platí i pro případ, že odsouzený nedodrží bez závažného důvodu povolené splátky. Z dikce zákona je zřejmé, že se jedná pouze o fakultativní postup, závislý na uvážení soudu, soud tedy může ponechat výhodu splácení a odložený výkon peněžitého trestu, pokud to považuje za vhodné.

4.2.1 Odklad, přerušování a upuštění od výkonu peněžitého trestu

Upustit od výkonu peněžitého trestu nebo jeho zbytku může soud, jestliže se odsouzený v důsledku okolností, které sám úmyslně nezpůsobil, stal dlouhodobě neschopným peněžitý trest zaplatit nebo by výkonem trestu byla vážně ohrožena výživa nebo výchova osoby, o jejíž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat. Z ust. § 344 odst. 1 TrŘ vyplývá, že pokud by si odsouzený úmyslně způsobil stav, díky němuž by byl dlouhodobě neschopný peněžitý trest vykonat, pak by nedošlo k jeho upuštění, nýbrž by bylo nutné přistoupit k výkonu náhradního trestu, tedy TOS, nebo trest přeměnit na trestu domácího vězení nebo TOPP a o této přeměně se rozhodne ve veřejném zasedání. Osobně

bych se přikláněla k výkonu náhradního TOS. Upustit od výkonu peněžitého trestu ovšem nelze v případě, že odsouzený “podporuje ze svého platu rodinu družky, jestliže k jejím dětem nemá zákonnou vyživovací povinnost.”⁶⁸

Dle § 344 odst. 4 TrŘ může odsouzený kdykoliv odvrátit výkon náhradního trestu nebo jeho poměrné části tím, že peněžitý trest nebo jeho poměrnou část zaplatí. Tzn., že odsouzený, který nevykonal peněžitý trest, již bylo rozhodnuto o výkonu náhradního TOS a ještě nebylo odsouzenému doručeno nařízení výkonu trestu, ve kterém je odsouzený vyzván, aby trest ve stanovené lhůtě nastoupil, může odsouzený tomuto nařízení předejít zaplacením peněžitého trestu nebo jeho zbytku. V takovém případě pak soud musí opět rozhodnout, tentokrát o tom, že peněžitý trest byl vykonán. Odsouzený může odvrátit výkon náhradního trestu i poté, co již skutečně začal vykonávat náhradní TOS.⁶⁹ K tomu, aby byl odvrácen výkon náhradního TOS, nemusí být zaplacen celý peněžitý trest nebo celý nevykonaný zbytek, ale postačí i zaplacení pouhé části nevykonaného peněžitého trestu.⁷⁰

4.3 Přeměna peněžitého trestu

Soud stanoví v rozhodnutí, kterým se ukládá peněžitý trest, pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl vykonán, náhradní TOS až na čtyři léta. Náhradní trest nesmí však ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat horní hranici trestní sazby, která je stanovena pro konkrétní trestný čin, za který se peněžitý trest ukládá.

Peněžitý trest může být přeměněn na trest domácího vězení nebo TOPP, jestliže jej pachatel ve stanovené lhůtě nevykoná. Tato možnost přeměny peněžitého trestu byla českého právního řádu vložena až novelou provedenou zákonem č. 390/2012 Sb. Původní trestní zákoník obsahoval pouze možnost náhradního TOS, ovšem dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku bylo u náhrady peněžitého trestu uvažováno také o možnosti “odvrátit výkon peněžitého trestu náhradou ve formě OPP. Tato možnost, ale nakonec nebyla do osnovy zpracována vzhledem k tomu, že uložení trestu OPP by mělo být zvažováno zejména prioritně před uložením peněžitého trestu.”⁷¹ Tato novela byla dle mého názoru dobrým krokem, který opět ulehčí českým věznicím, když dá možnost ještě před uložením TOS uložit jednu z těchto alternativ. Je možné, že tyto alternativy nemají tak odstrašující charakter jako TOS, ale

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 1966, sp. zn. 5 Tz 52/66, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 32/1967.

⁶⁹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 1999, sp. zn. 11 To 86/99, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 25/2000.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád...*, s. 3868.

⁷¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

myslím si, že to nemá významný vliv na rozhodnutí pachatele vykonat či nevykonat peněžitý trest. Zákonodárce bohužel ustanovení o přeměně peněžitého trestu nedovedl k dokonalosti, když zapomněl vymezit jakým způsobem a v jakém rozsahu má k této přeměně docházet a tak úředníci PMS přeměňují peněžitý trest vlastním způsobem, jak je popsáno níže v kapitole 4.4 Peněžitý trest v praxi v okrese Olomouc. Do budoucna by tedy bylo vhodné tuto další chybu novelou napravit a to např. tak, že jedna denní sazba je jedním dnem trestu domácího vězení nebo jednou hodinou trestu OPP.

Jestliže pachatel v době od přeměny peněžitého trestu v trest domácího vězení nebo trest OPP do skončení výkonu tohoto trestu nevede řádný život, vyhýbá se nástupu jeho výkonu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky jeho výkonu, jinak maří jeho výkon nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, soud jej přemění v náhradní TOS (§ 69 odst. 3 TrZ).

Dle § 69 odst. 4 TrZ se na pachatele, kterému byl uložen peněžitý trest za přečin spáchaný z nedbalosti, hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno. Na rozdíl od TOPP se za neodsouzeného považuje pouze pachatel přečinu spáchaného z nedbalosti, což považuji za úpravu vhodnější. Nemyslím si, že na pachatele, který spáchá úmyslně jakýkoli přečin, za který je možné peněžitý trest uložit by se mělo hledět, jako by nebyl odsouzen. Taková úprava se mi jeví jako příliš mírná.

4.4 Peněžitý trest v praxi v okrese Olomouc

Nejčastější forma, kterou se peněžitý trest v praxi ukládá je, nikoli jako trest samostatný představující alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, ale spolu s podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody.

Kontrola výkonu peněžitého trestu není, na rozdíl od trestu domácího vězení a trestu OPP, svěřen Probační a mediační službě, ale soud dohlíží na odsouzené k peněžitému trestu sám. Úředníci PMS se s tímto trestem setkávají, pouze pokud peněžitý trest nebyl vykonán a soudce navrhne jeho přeměnu na trest domácího vězení nebo trest OPP, kdy těmto úředníkům zašle návrh na zpracování stanoviska k uložení trestu domácího vězení nebo TOPP a pak tyto úředníci postupují způsobem, který je popsán v kapitole 2. 4 Trest domácího vězení v praxi v okrese Olomouc a v kapitole 3. 5 Trest obecně prospěšných prací v praxi v okrese Olomouc. Délka přeměněného trestu nebo počet uložených hodin je pak odvislý od délky náhradního TOS, který je stanoven pro případ, že peněžitý trest nebude vykonán. Dále se úředníci PMS

setkávají s peněžitým trestem v případě, kdy je pachateli uložen podmíněný trest odnětí svobody nebo podmíněný trest odnětí svobody s dohledem, ten pak během zkušební doby spáchá další trestnou činnost, zpravidla banální povahy, a v souvislosti s tím se mu uloží peněžitý trest.

Kontrola v těchto situacích spočívá zejména v předkládání potvrzení o odeslaných platbách na účet soudu.

4.5 Peněžitý trest na Slovensku

Slovenská úprava peněžitého trestu je obsažena v § 56 a 57 zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon a v § 429 - 433 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.

4.5.1 Ukládání peněžitého trestu

Slovenský soud může peněžitý trest uložit v částce od 160 eur do 331.930 eur, tedy v přepočtu od 4.385,60 Kč do 9.098.201,30 Kč, počítáme-li s nynějším kurzem, který činí 27,41 Kč za 1 euro. Slovenská úprava se od té české liší tím, že nedává možnost ukládání peněžitého trestu v denních sazbách, jako je tomu v ČR a dále maximální výměrou peněžitého trestu, která je v ČR mnohonásobně vyšší. V tomto nelze spatřovat výhodu či nevýhodu české právní úpravy, jelikož maximální výše trestu prozatím nebyla uložena a soud má alespoň větší rozsah při jeho ukládání.

Peněžitý trest může být uložen pachateli úmyslného trestného činu, kterým získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, anebo bez splnění podmínky majetkového prospěchu, pokud ho ukládá za přečin a vzhledem k povaze spáchaného přečinu a možnosti nápravy pachatele se TOS neukládá. Úprava je téměř shodná s českou, až na jeden rozdíl, a to ten, že ve STrZ není vymezeno, že je možné jej uložit za trestný čin, u kterého to TrZ dovoluje. Což není chybou, jelikož STrZ u jednotlivých trestných činů uvádí pouze možnost uložení TOS.⁷²

Dále shodně jako úprava v TrZ umožňuje STrZ soudu uložit peněžitý trest v měsíčních splátkách a současně určit výšku splátek v délce maximálně 1 roku ode dne vykonatelnosti odsuzujícího rozsudku, kterým byl peněžitý trest uložen.

Soud neuloží peněžitý trest, pokud by se tím zmařila možnost náhrady škody způsobené trestným činem a pokud by byl nedobytný. Obdobné ustanovení nalezneme také v české úpravě peněžitého trestu, ovšem dle té české úpravy soud peněžitý trest neuloží, pouze

⁷² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty...*, s. 265.

pokud je zřejmé, že by byl nedobytný. Tímto slovenská úprava více omezuje soud v jeho ukládání.

Slovenský soud stejně jako ten český stanoví, pro případ, že by peněžitý trest byl zmařený, náhradní TOS, při jehož nařízení soud rozhodne také o způsobu jeho výkonu. Ovšem slovenský soud oproti tomu českému může náhradní TOS uložit v délce trvání až 5 let a trest bude přeměněn v případě jeho úmyslného nevykonání. Stejně jako v ČR nesmí náhradní trest spolu s uloženým TOS přesahovat zákonem dovolenou hranici trestní sazby, v takovém případě by trest nebyl uložen.

Slovenský TrP ani STrZ neobsahuje možnost přeměnit nevykonaný peněžitý trest na trest OPP či trest domácího vězení, jak je tomu v TrZ. Existence tohoto ustanovení by mohla podnítit využívání peněžitého trestu v širší míře, než jak je tomu nyní.⁷³

Tabulka č. 3 Celkový počet peněžitých trestů

	2009	2010	2011	2012	2013
Počet peněžitých trestů uložených samostatně	1651	1630	1547	1512	1392
Počet peněžitých trestů uložených vedle jiného trestu	771	720	767	2309	2493

Zdroj: Ministerstvo spravodlnosti Slovenskej republiky na základě žádosti o poskytnutí informace dle zákona č. 211/2000 Z.z., o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov.

4.5.2 Výkon peněžitého trestu

Poté co se stane vykonatelným rozsudek, na jehož základě je odsouzený povinen zaplatit peněžitý trest, vyzve předseda senátu odsouzeného, aby ho do 15 dnů zaplatil, a upozorní ho, že jinak bude nařízen výkon náhradního TOS. Od 1. 9. 2011 bylo zrušeno ustanovení § 431 TrP, které ukládalo předsedovi senátu, aby se peněžitý trest vymáhal, pokud by nedošlo k jeho zaplacení, jako je tomu nyní v české právní úpravě.⁷⁴ Jak již bylo uvedeno výše, slovenský zákonodárce tímto učinil krok správným směrem.

Předseda senátu může, stejně jako dle české právní úpravy, povolit úhradu peněžitého trestu ve splátkách, tak aby byl celý zaplacený do jednoho roku, a pokud byl peněžitý trest uložen v částce vyšší než 16.950 eur, tedy 464.599,50 Kč, do dvou let ode dne, kdy

⁷³ DEMETER, Miroslav. Peňažný trest ako význačná alternatíva k trestu odňatia slobody v probačnej a mediačnej službe a činnosť probačného a mediačného úradníka pri kontrole jeho výkonu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 3, s. 443 - 444.

⁷⁴ Tamtéž.

rozhodnutí, kterým byl uložen peněžitý trest, nabylo právní moci. V případě, že by odsouzený nedodržel bez závažného důvodu splátky, může předseda senátu odvolat možnost úhrady formou splátek.

Závěr

Do první poloviny 20. století byl stěžejně ukládaným trestem nepodmíněný trest odnětí svobody, ovšem ve druhé polovině 20. století dochází k výrazné změně pohledu na tento trest a dochází k zavádění alternativních trestních sankcí v rámci rekodifikace českého trestního práva po roce 1989, která byla inspirována tzv. restorativní justicí.

V úvodu diplomové práce jsem si vytyčila za cíl poukázat na problematiku nynější právní úpravy těchto trestů, její komplexní rozbor a její srovnání s dřívější právní úpravou a právní úpravou existující ve Slovenské republice. Myslím, že tyto cíle byly v práci dosaženy a na základě toho vyplynulo několik nedostatků současné právní úpravy alternativních trestů.

V případě trestu domácího vězení, je dle mého názoru, zásadním nedostatkem dosud nerealizovaný tzv. elektronický monitoring pro kontrolu odsouzených osob k tomuto trestu. Dne 1. 7. 2012 byl zahájen PMS experiment „Elektronický monitoring odsouzených“, jehož hlavním cílem bylo ověřit a využít získané zkušenosti pro přípravu zavedení Elektronického monitoringu do praxe trestní justice v ČR.⁷⁵ Na základě kladného hodnocení experimentu PMS spolu s Ministerstvem spravedlnosti vyhlásili veřejné zakázky prostřednictvím otevřeného výběrového řízení, jejichž cílem bylo uzavření smlouvy s vybraným poskytovatelem monitorovacího zařízení. K uzavření smlouvy bohužel nedošlo z důvodu vyhlášené amnestie prezidentem České republiky dne 1. 1. 2013, na základě které došlo k prominutí všech nevykonaných trestů domácího vězení.⁷⁶ Ovšem dne 24. 5. 2014 byl PMS uveřejněn článek, ve kterém uvádí, že ministerstvo spravedlnosti ČR plánuje od příštího roku realizovat dlouhodobě odkládaný elektronický monitoring osob odsouzených k trestu domácího vězení. Předpokládá se kontrola na základě GPS signálu, díky němuž bude mít kontrolující orgán neustálý přehled o pohybu odsouzených.⁷⁷ Můžeme tedy doufat, že se česká justice dočká elektronického monitoringu, který ulehčí práci úředníkům PMS a dodá soudcům na věrohodnosti kontroly výkonu tohoto trestu a na základě toho dojde i k ukládání trestu ve větší míře.

Dalším nedostatkem právní úpravy trestu domácího vězení je dle mého názoru absence minimální hranice pro jeho ukládání a absence možnosti ponechat trest domácího vězení v platnosti, namísto jeho přeměny a přitom uložit dosud neuložené přiměřené povinnosti a přiměřená omezení, prodloužit zkušební dobu nebo stanovit dohled.

⁷⁵ ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva...*

⁷⁶ BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. *Srovnání forem...*, s. 31 – 37.

⁷⁷ *Domáci vězni se dočkají >>náramků<<* [online]. pmscr.cz, 24. května 2014 [cit. 17. června 2014]. Dostupné na <http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=605>.

V neposlední řadě je také problematická právní úprava přeměny trestu domácího vězení dle § 61 TrZ, kdy není zcela jasné, ke kterému okamžiku má k této přeměně dojít.

Při vypracování diplomové práce mi vyplynul, u právní úpravy trestu obecně prospěšných prací, jako první, nedostatek snížení počtu hodin ze 400 na 300 hodin. Ale přitom byl ponechán okruhů činů, za které je možné trest obecně prospěšných prací uložit. Dalším nedostatkem je slovo „zpravidla“ v ust. § 65 odst. 2 TrZ, které by mělo být odstraněno, aby neodcházelo k opětovnému ukládání trestu pachatelů, jehož trest obecně prospěšných prací byl v posledních 3 letech přeměněn na nepodmíněný TOS, k čemuž v praxi dochází. Často komentovaným nedostatkem trestu OPP je opatřování pouhého stanoviska k uložení trestu OPP namísto opatření souhlasu k jeho uložení. Nemyslím si, že se jedná o nějaký zásadní nedostatek úpravy trestu OPP, protože je vždy na soudci zda trest OPP uloží či nikoli a pokud zastává pachatel přečinu souhlasné stanovisko, dle mého názoru je to pro něj totéž jako dání souhlasu, navíc pachatel přečinu by mohl zneužít udělení souhlasu tak, že záměrně souhlas udělí proto, aby se vyhnul přísnějšímu trestu nepodmíněného TOS. Po udělení souhlasu, OPP nevykoná, a proto budou přeměněny na nepodmíněný TOS, ovšem v mnohem kratší výměře než by byl TOS přímo uložen.⁷⁸ Na druhou stranu, mnoho odborníků zastává názor, že souhlas s uložením TOPP je určitým motivačním faktorem k jeho skutečnému vykonání.⁷⁹

Právní úprava peněžitého trestu se mi jeví nedostatečná v hrozbě „pouhého“ vymáhání zaplacení peněžitého trestu, a to v případě, kdy nebyl zaplacen do patnácti dnů od vyzvání předsedou soudu. Dřívější úprava představovala větší jistotu splnění tohoto trestu, jelikož po jeho nezaplacení došlo k přeměně na nepodmíněný TOS. Tato změna právní úpravy je dle mého názoru také důvodem snižování ukládání peněžitého trestu soudem. Dalším významným nedostatkem právní úpravy peněžitého trestu je úprava přeměny peněžitého trestu na trest domácího vězení nebo trest OPP, která byla zavedena novelou provedenou zákonem č. 390/2012 Sb. Tento nedostatek spočívá v absenci vymezení způsobu a rozsahu v jakém má k této přeměně dojít.

Na závěr bych chtěla říci, že i přes výše uvedené nedostatky je právní úprava dostačující, kdy poznatky získané praxí z předchozích let byly implementovány do novel zákona, což pomohlo ke zkvalitnění činnosti úředníků PMS a OČTŘ, opětovnému začlenění pachatelů do společnosti a také je věnována větší pozornost odškodnění obětí trestných činů.

⁷⁸ KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací..., s. 741 - 751.

⁷⁹ ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Alternativní tresty..., s. 97 - 102.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 968 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 797 s.
- LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s.
- NEZKUSIL, Jiří. *Evropský seminář o alternativách trestu odnětí svobody (Helsinki 26. – 28. 9. 1987)*. Praha, 1989. 30 s.
- PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA, Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice: informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky trestního řízení*. 1. vydání. Praha: Český helsinský výbor, 2003. 72 s.
- SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 4720 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 3632 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 416 s.
- ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. 212 s.
- VAN ZYL SMITH, Dirk. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 70 s.

Články z časopisů

- ADAMCOVÁ, Zdeňka, VĚTROVEC, Vladislav. Odklony a alternativy v trestním řízení. *Právo a rodina*, 2002, č. 1, s. 1 – 5.
- BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Vliv koncepce účelu trestu na systémové postavení alternativních a komunitních trestů. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2011, roč. 19, č. 3, s. 269 - 276.

- BOLEDOVIČOVÁ, Lucie. Srovnání forem a průběhu výkonu domácího vězení v České republice a v Anglii a Walsu. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1 s. 31 – 37.
- DEMETER, Miroslav. Peňažný trest ako význačná alternatíva k trestu odňatia slobody v probačnej a mediačnej službe a činnosť probačného a mediačného úradníka pri kontrole jeho výkonu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 3, s. 443-444.
- FOLTÝN, Leo, FOLTÝNOVÁ, Lucie. Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. *Státní zastupitelství*, 2011, roč. 9, č. 6, s. 20 – 24.
- HULÁN, Petr. Trest domácího vězení v novém trestním zákoníku od 1. 1. 2010. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 1, s. 16 – 20.
- KACAFÍRKOVÁ, Marcela. Obecně prospěšné práce. *Právo a rodina*, 2001, č. 4, s. 9 - 11.
- KREJČÍŘIKOVÁ, Kateřina. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 10, s. 13 – 20.
- LATA, Jan. Tresty alternativní a nepodmíněné. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 1, s. 8 – 22.
- LENGYELOVÁ, Jana. Elektronický monitoring a perspektívy jeho využitia v (ne)trestnej oblasti v Slovenskej republike. *Trestní právo*, 2014, roč. 19, č. 1, s. 23 – 32.
- LHOTKA, Vladimír. Trest obecně prospěšných prací byl navržen pro pachatele nepřilíš závažných trestných činů: rozhovor. *Sociální práce*, 2005, č. 4, s. 12 - 15.
- SOJKA, Stanislav. Trest povinnej práce a problémy s premenou tohto trestu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 5, s. 812 - 813.
- SOTOLÁŘ, Alexandr. K výkonu trestu obecně prospěšných prací: usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2001, sp. zn. 7 To 291/2001 / Městský soud v Praze. *Soudní rozhledy*, 2001, roč. 7, č. 12, s. 438 - 447.
- TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Trest povinnej práce. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 8-9, s. 1167-1180.
- VEJBĚROVÁ, Andrea. Tresty v návrhu nového trestního zákona. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 74 – 77.

Příspěvky ze sborníků

- ANDRLE, Pavel. Trest domácího vězení: „Tvrdość“ trestu a jeho ekonomický přínos. In *Cofola2010: the conference proceedings*. Brno: Masaryk University, 2010, s. 942 – 948.
- KALVODOVÁ, Věra. Alternativní sankce a nová kodifikace trestního práva hmotného. In KUCHTA, Josef (ed). *Koncepce nové kodifikace trestního práva hmotného České republiky: Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČR, 17. 4. 2000: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 132 - 141.
- KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk (ed). *Restorativní justice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5 – 21.
- KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací - přítomnost a budoucnost. In *Days of Public Law. Dni veřejného práva. Dni prawa publicznego. Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 741 - 751.
- ŠTERN, Pavel. Probační a mediační služba ČR. Trest obecně prospěšných prací v české praxi. In *Alternatívne tresty v praxi: Zborník zo seminára*. Dolný Kubín: Konzultačné a informačné centrum EDUKOS, 2007, s. 30 – 38.
- VANDUCHOVÁ, Marie. Peněžitý trest – praxí nedocenená alternativa trestu odnětí svobody?. In VANDUCHOVÁ, Marie (ed), GŘIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 421 - 432.
- ŽATECKÁ, Eva, FRYŠTÁK, Marek. Alternativní tresty z pohledu úvah de lege ferenda. In *Aktuální problémy rekodifikace trestního práva hmotného: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané dne 11. 5. 2007 v Praze*. Praha: Karolinum, 2007, s. 97 - 102.

Právní předpisy

- Vyhláška ministra spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení,
- vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy,
- vyhláška č. 1/2002 MS, vnitřní a kancelářský řád pro soudy,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,

- zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 528/2005 Z.z., zákon o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce),
- zákon č. 218/2003 Sb., o zodpovednosti mládeže za protiprávny čin a o sudníctví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o sudníctví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediální službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediální službě),
- zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích,
- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech.

Internetové zdroje

- *Změny podmíněného propuštění nabyly účinnosti* [online]. beck-online.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/zmeny-podmineneho-propusteni-nabyly-ucinnosti/>>.
- ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených.“* [online]. pmscz.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.
- *Přehled o uložených trestech/trestních opatření – hlavní sankce* [online]. justice.cz, [cit. 14. května 2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html;jsessionid=37e5f4d63cb100be5d288a0ac4ea>>.
- *Domáci vězni se dočkají >>náramků<<* [online]. pmscr.cz, 24. května 2014 [cit. 17. června 2014]. Dostupné na <http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?IDA=605>.

Ostatní zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 1966, sp. zn. 5 Tz 52/66, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 32/1967.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 1999, sp. zn. 11 To 86/99 , publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 25/2000.

Abstrakt/Abstract

Abstrakt

Tato diplomová práce na téma Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody je rozdělena do čtyř stěžejních částí, tedy čtyř číslovaných kapitol.

První číslovaná kapitola je kapitolou obecnou, je věnovaná obecně problematice alternativních řešení trestních věcí, jejich členění na alternativy dle hmotněprávní úpravy a dle procesní úpravy a jejich charakteristice. Je zde zdůrazněn mimo jiné jejich význam, dále také cíl tzv. restorativní justice a vymezení pojmu a účelu trestu.

Druhá, třetí a čtvrtá číslovaná kapitola tvoří podstatu celé diplomové práce. Je zde rozebrána hmotněprávní a procesní úprava trestu domácího vězení, obecně prospěšných prací a peněžitého trestu. Tato úprava je srovnávaná s úpravou těchto trestů ve Slovenské republice a také s předchozími právními úpravami.

Cílem práce je poukázat na problematiku nynější právní úpravy, komplexní rozbor a její srovnání s dřívější právní úpravou a právní úpravou existující ve Slovenské republice.

Abstract

This master thesis Alternatives to unconditional sentence of imprisonment is divided into four main parts, thus four numbered chapters.

The first numbered chapter is a general chapter, is devoted to the general issue of alternatives criminal cases, the breakdown of the substantive and procedural alternatives and their characteristics. It is here emphasized, inter alia, their importance, and also what is the aim of restorative justice and also, the definition and purpose of the punishment.

The second, third and fourth numbered chapter forms the essence of the whole thesis. There are elaborated substantive and procedural rules of house arrest, community service and monetary penalty. This legislation is compared with the legislation in the Slovak Republic and also with previous legislation.

The aim of thesis is to highlight the issue of the current legislation, a comprehensive analysis and a comparison with earlier legislation and existing legislation in the Slovak Republic

Seznam klíčových slov/List of keywords

Seznam klíčových slov

Alternativní tresty, probační a mediační služba, restorativní justice, domácí vězení, elektronický monitoring, obecně prospěšné práce, peněžité trest.

List of keywords

Alternative sentences, Probation and Mediation Service, restorative justice, house arrest, electronic monitoring, community service, monetary penalty.

Seznam příloh

1. Příloha č. 1 Slib obviněného k trestu domácího vězení
2. Příloha č. 2 Poučení o trestu domácího vězení
3. Příloha č. 3 Záznam o namátkové kontrole
4. Příloha č. 4 Sdělení o porušení trestu domácího vězení
5. Příloha č. 5 Stanovisko Probační a mediační služby k možnosti uložení trestu domácího vězení
6. Příloha č. 6 Pozvánka na úvodní konzultaci
7. Příloha č. 7 Záznam z návštěvy v místě bydliště
8. Příloha č. 8 Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací
9. Příloha č. 9 Souhlas obviněného s nařízením výkonu trestu obecně prospěšných prací mimo bydliště
10. Příloha č. 10 Pozvánka k úvodnímu jednání
11. Příloha č. 11 Poučení o výkonu trestu obecně prospěšných prací
12. Příloha č. 12 Zpráva k uložení trestu obecně prospěšných prací – nedoporučující
13. Příloha č. 13 Zpráva k uložení trestu obecně prospěšných prací – doporučující
14. Příloha č. 14 Dohoda a harmonogram výkonu trestu obecně prospěšných prací
15. Příloha č. 15 Návrh na přeměnu trestu obecně prospěšných prací

Příloha č. 1

.....soudu/státnímu zastupitelství v
ke Sp.zn.: ...

V dne

Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Jméno a příjmení obviněného:

nar.:

RČ:

č. OP:

trvale bytem:

zdržuje se na adrese:

zaměstnání:

Potvrzuji, že jsem byl/a probačním úředníkem poučen/a o podmínkách trestu domácího vězení a souhlasím s jeho **případným** uložením.

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známy žádné skutečnosti, které by bránily ve výkonu trestu domácího vězení. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat.

S l i b u j i , že se v soudem stanovené době v rámci výkonu trestu domácího vězení budu zdržovat v obydlí na adrese:

.....

S l i b u j i , že při výkonu kontroly trestu domácího vězení poskytnu veškerou potřebnou součinnost, která spočívá zejména v:

- umožnění kontroly mé přítomnosti v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem,
- umožnění vstupu probačního úředníka do mého obydlí,
- plnění soudem uložených přiměřených omezení a povinností,
- hrazení způsobené škody.

Po celou dobu výkonu trestu domácího vězení povedu řádný život a budu spolupracovat s úředníkem PMS ČR.

Potvrzuji, že přílohou mého písemního slibu je také mnou podepsané „Poučení o výkonu trestu domácího vězení“.

.....

podpis obviněného

Slib obviněného byl učiněn za přítomnosti úředníka PMS ČR (jméno, příjmení, podpis):

.....

... PM/.....

POUČENÍ O VÝKONU TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ

Klient/ka (obviněný/á, odsouzený/á):

Datum narození:

Podle § 60 odst. 3 trestního zákoníku trest domácího vězení (*dále jen trest*) spočívá ve Vaší povinnosti zdržovat se v určeném obydlí v době stanovené v rozhodnutí soudu.

V rámci výkonu kontroly tohoto trestu jste povinen/na poskytnout probačnímu úředníkovi veškerou potřebnou součinnost, což znamená, že musíte:

- dodržovat stanovené podmínky domácího vězení a být osobně přítomen při namátkové kontrole,
- umožnit probačnímu úředníkovi provedení namátkové kontroly a vstup do Vašeho obydlí, kde trest nařízením soudu vykonáváte,
- oznámit neprodleně probačnímu úředníkovi skutečnosti, které Vám brání vykonávat uložený trest a tyto skutečnosti doložit,
- zdůvodnit a doložit Vaší nepřítomnost zjištěnou při namátkové kontrole trestu,
- plnit **přiměřené povinnosti a dodržovat přiměřená omezení, pokud Vám byla soudem uložena**, včetně povinnosti náhrady škody, nákladů trestního řízení a nákladů trestu domácího vězení,
- osobně docházet na středisko Probační a mediační služby ve sjednaných termínech a udržovat dohodnutý kontakt s probačním úředníkem,
- informovat probačního úředníka o každé změně místa pobytu, aktuálním telefonním kontaktu, zaměstnání, příp. studijních poměrech a dokládat sdělené informace.

Probační úředník v rámci výkonu kontroly trestu domácího vězení:

- provádí namátkové kontroly Vaší přítomnosti v určeném obydlí a čase a vyhotovuje o tom písemný záznam,
- prověřuje důvody porušení trestu,
- informuje bezodkladně příslušný soud o Vašem porušení trestu,
- vykonává kontrolu toho, jak plníte soudem uložené přiměřené povinnosti a dodržujete přiměřená omezení a zda vedete řádný život,
- prověřuje, jak plníte své finanční závazky (hrazení škody, nákladů trestního řízení, nákladů trestu domácího vězení),
- vede s Vámi a dalšími osobami z Vašeho okolí osobní konzultace a vyhotovuje z nich písemný záznam a zprávy pro soud,
- opatřuje v souladu se zákonem o PMS a zákonem 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, další potřebné informace o Vás z jiných zdrojů (např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí), a to zejména pokud je sám nedoložíte.

Během výkonu trestu se můžete na probačního úředníka obracet s žádostí o spolupráci při řešení aktuálních obtížných situací, které mohou mít negativní vliv na průběh trestu.

V případě nedodržení zákonem stanovených podmínek pro výkon trestu domácího vězení soud rozhodne o výkonu celého náhradního nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Vdne

.....
probační úředník

.....
obviněná/ý, odsouzená/ý

Příloha č. 3

..PM/..

ZÁZNAM O NAMÁTKOVÉ KONTROLE TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Jméno odsouzeného	
Datum narození	
Adresa výkonu TDV	

Zjištěné skutečnosti při provádění kontroly <i>(zjištění týkající se lokality a místa výkonu TDV, zjištěná nová rizika nebo nové skutečnosti apod.)</i>

Datum a čas provedení namátkové kontroly	
---	--

Odsouzený přítomen byl/nebyl	
<i>Jestliže byl odsouzený při kontrole přítomen:</i> Podpis klienta	

Poznámky

- při pozitivní kontrole popis důležitých okolností (projevy klienta, těžkosti nalezení místa)
- v případě nepřítomnosti klienta jsou zde popsány skutečnosti o učiněných krocích ke kontaktování klienta, jednání s jinou osobou, způsob a místo uložení „Oznámení o namátkové kontrole“

Úředník/asistent PMS provádějící kontrolu:	Jméno	Podpis
Další přítomné osoby (uvést o koho se jedná)		

Příloha č. 4

..PM/..

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

SDĚLENÍ O PORUŠENÍ TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ

Pane/Paní,

oznamuji Vám, že jsem dnes, tj. provedl/a v místě Vašeho bydliště na adrese, kde máte vykonávat soudem nařízený trest domácího vězení v.....hod namátkovou kontrolu dodržování podmínek výkonu tohoto trestu.

V uvedenou dobu jste nebyl/a přítomen/mna a ani jiným způsobem jsem s Vámi nemohl/a navázat kontakt.

Protože jsem tímto zjistil/a, že neplníte povinnost zdržovat se ve stanovené době na určeném místě, žádám Vás, **abyste se dostavil/a dne** vhod **na středisko PMS na adresu** a zdůvodnil/a mnou zjištěné porušení trestu domácího vězení.

V případě, že se nedostavíte, budu nucen/a soud vyrozumět o tom, že tímto maříte účel uloženého trestu domácího vězení a to bez toho, že byste mi uvedl/a důvod. Současně soudu navrhnou, aby ve Vašem případě zvážil uložení náhradní trest odnětí svobody.

.....
probační úředník

Příloha č. 5

adresa střediska

středisko

Zpracováno pro účely rozhodování:

..... soudu v

K rukám soudce

STANOVISKO PMS K MOŽNOSTI ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Sp. zn. OČTŘ / sp. zn. PMST / PM.../20....
Jméno a příjmení obviněného:		
Datum narození:		
Trvalé bydliště:		
Adresa případného místa výkonu TDV (je-li odlišná od trvalého bydliště):		
Klient zaevidován u PMS dne:		
Zprávu vypracoval, dne: <i>Jméno a příjmení úředníka</i>		
Zpráva střediskem PMS zaslána na vědomí: <i>Uvést komu byla případně zpráva zaslána v kopii</i>		
Přílohy: <i>Uvést soupis toho, co je dále ke stanovisku přiloženo v příloze</i>		

1. OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ POMERY OBVINĚNÉHO (ve vztahu k místu, kde by měl být TDV vykonáván)

1.1. Rodinná situace obviněného

Informace o tom

- ✓ s kým a v jakém prostředí klient v daném místě žije
- ✓ jaké má klient závazky (děti, vyživovací povinnost, péče o svěřenou osobu)
- ✓ soc. prostředí, ve kterém klient žije
- ✓ informace od osob, které s klientem žijí (jestliže jsou tyto informace k dispozici)

1.2. Zaměstnání a finanční situace obviněného

Údaje o tom:

- ✓ jaké je současné zaměstnání klienta, zda a kde pracuje, zda je nezaměstnaný a zda je/není v evidenci UP,
- ✓ jaké časové závazky vyplývají z výkonu jeho povolání, jakou má pracovní dobu, zda jezdí za prací mimo domov a v případě, že ano, kdy a jak často
- ✓ jaké má klient případně další pracovní povinnosti jinde než u svého zaměstnavatele, zda má nějaké brigády, pravidelné pracovní nebo zájmové aktivity mimo domov atd.
- ✓ jaké jsou jeho cca příjmy a cca měsíční životní výdaje
- ✓ plány/závazky týkající se práce nebo vzdělávání (např. nástup do rekvalifikací, studia atd.) v nejbližší budoucnosti

1. 3. Obydlí obviněného

- ✓ kde klient toho času bydlí a zda probační úředník provedl návštěvu bydliště – např. v příloze stanoviska přiložený Záznam z návštěvy v místě bydliště
- ✓ jaký je jeho/její vztah k tomuto obydlí (nájemní smlouva, vlastník, neoficiální podnájem atd.)
- ✓ základní a stručný popis obydlí (typ bydlení, velikost, lokalita a její dopravní dostupnost, vstup do obydlí, specifika a zvláštnosti tohoto obydlí atd.)
- ✓ osoby žijící v tomto obydlí společně s klientem

1. 4. Sociální kontakty obviněného a jeho způsob trávení volného času

- ✓ základní popis denního režimu klienta
- ✓ uvedení jeho aktivně vykonávané zájmové aktivity (konkrétně jaké a jak jsou časově náročné, zda je provádí mimo domov apod.)
- ✓ závazky vyplývající z jeho případných povinností, ke kterým se zavázal v rámci svého členství v zájmové organizaci
- ✓ případně klientem uvedená příslušnost k náboženskému společenství a jeho pravidelná účast na bohoslužbách

2. POSTOJ OBVINĚNÉHO K ŘEŠENÍ NÁSLEDKU TRESTNÉHO ČINU

2.1. Postoj obviněného k projednávání trestné činnosti a řešení vzniklých následků

- ✓ zda a jak si je klient vědom vzniklých následků trestného činu
- ✓ jak chce způsobenou škodu hradit nebo jinak odčinit
- ✓ jaký je jeho postoj k oběti nebo poškozené organizaci, zda je již kontaktoval/a
- ✓ zda a případně jak konkrétně je obviněný motivován a je připraven podrobit se povinností stanoveným v souvislosti s případným uložením trestu domácího vězení (např. doložení slibu obviněného v této souvislosti)

2.2. Stanovisko oběti nebo poškozené organizace

- ✓ zda a s jakým výsledkem byla ze strany PMS kontaktována oběť nebo poškozená organizace
- ✓ jaké je zjištěné stanovisko oběti nebo poškozené organizace k náhradě vzniklé škody, jaké má požadavky

3. CHARAKTERISTIKA PRŮBĚHU KONTAKTU S OBVINĚNÝM

3. 1. Spolupráce obviněného s PMS

- ✓ informace o tom, zda byl obviněný již někdy v evidenci PMS, za jakým účelem a

s jakým výsledkem

- ✓ jak se obviněný choval v průběhu kontaktu s probačním úředníkem v rámci projednání možnosti uložení trestu domácího vězení, jak spolupracoval, jak by zodpovědný k plnění dojednaných úkolů atd.
- ✓ jak se obviněný stavěl k možnosti výkonu případně uloženého trestu domácího vězení, zda svůj postoj v průběhu spolupráce někdy změnil a jak

3. 2. Spolupráce dalších osob a subjektů

- ✓ Informace o tom, zda probační úředník v rámci institut předběžného šetření spolupracoval s dalšími osobami zaangażovanými do řešení případu
- ✓ s kým bylo jednáno, jakým způsobem, jaký vyplynul závěr
- ✓ z jakých zdrojů provedl probační úředník objektivizaci získaných informací, zejména objektivizaci údajů sdělených klientem, jaké informace takto objektivizoval a s jakým výsledkem

4. STANOVISKO PMS – DOPORUČENÍ/NEDOPORUČENÍ ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ

Návrhy probačního úředníka ve vztahu k možnosti uložení trestu domácího vězení, jaké důvody ho k jeho stanovisku vedly, jaké zjištění vzal v úvahu. V případě kladného stanoviska k možnému uložení trestu domácího vězení pak jeho návrh na délku uložení trestu domácího vězení a uložení přiměřených povinností a omezení. Uvedení možnosti řešení případu (vhodnost zprostředkování mediace, možnost zařazení obviněného do programu + uvedení možnosti konkrétního poskytovatele tohoto programu, zdůvodnění).

S obsahem tohoto stanoviska byl obviněný osobně seznámen dne:

Stanovisko a podpis obviněného, pokud se chce ke stanovisku vyjádřit:

Stanovisko obviněného může být ve stanovisku zachyceno v této kolonce nebo může mít formu samostatné přílohy k tomuto stanovisku.

Podpis obviněného:

Stanovisko bylo obviněnému zasláno dne:

Vyplňujeme v případě, že obviněný nebyl osobně seznámen s tímto stanoviskem + uvedení důvodu, proč se tak stalo.

Podpis probačního úředníka, razítko:

.....

Příloha č. 6

adresa střediska

Sp.zn. PM.....
Při odpovědi uvádějte vždy Sp.zn.

V dne

Pozvánka na úvodní konzultaci

Pane/Paní.....,

v současné době je proti Vám vedeno u Okresního státního zastupitelství v(u Okresního soudu v) pod Sp.zn.trestní řízení pro trestný čindle §tr. zákoníku. Jako probační úředník střediska Probační a mediační služby ČR v jsem byl/a pověřen/a státním zástupcem (soudcem) zahájením činnosti v této věci.

Činnosti, které středisko Probační a mediační služby vyvíjí v této fázi trestního řízení, směřují k urovnání následků trestného činu, tj. zejména k nahrazení vzniklé škody hmotné i morální vůči poškozenému a k obnovení narušených mezilidských vztahů. Váš přístup k urovnání následků trestného činu může být zohledněn při rozhodování orgánů činných v trestním řízení.

PMS byla státním zástupce/soudcem pověřena zjištěním podmínek pro případné **uložení trestu domácího vězení**. V této záležitosti je s Vámi potřeba provést osobní jednání na středisku PMS ČR.

Žádám Vás proto, abyste se dnevhod dostavil/a do střediska PMS ČR

Na jednání Vám podrobně zodpovím Vaše případné dotazy a poskytnu Vám konkrétní informace o možnostech spolupráce při řešení Vašeho případu.

Pokud Vám navržený termín setkání ze závažných důvodů nevyhovuje, kontaktujte mne, prosím, na shora uvedeném telefonním čísle, abychom se mohli domluvit na novém datu a hodině setkání.

S pozdravem

.....
probační úředník

Jméno a příjmení obviněného
Adresa

Příloha č. 7

adresa střediska

..... PM.....

Z Á Z N A M z návštěvy v místě bydliště

JMÉNO A PŘÍJMENÍ KLIENTA	
ADRESA, KDE BYDLÍ	
Telefonické kontakty <i>(klienta a případně dalších osob, které uvedl jako kontaktní pro kontrolu TDV)</i>	
Typ bydli <i>(např. RD, bytová jednotka, ubytovna aj.)</i>	
Vlastnictví nebo typ užívání obydlí <i>(např. vlastník, podnájem se smlouvou od/do, osobní vlastnictví, nemá oficiálně nijak upraveno atd.)</i>	
Jména spolubydlících osob a jejich vztah ke klientovi	
Vyjádření spolubydlících osob k možnosti výkonu TDV <i>(včetně poznámky, zda byly PMS seznámeny s průběhem výkonu TDV, s prováděním namátkových kontrol)</i>	
Přístup k bydlení <i>(např. dojezd MHD možný nebo dojezd je</i>	

<p><i>možný pouze autem, jaký je vstup do obydlí, zda existují možné bariéry vstupu – např. není zvonek, chybí označení jména, přítomnost psa, (ne) existence poštovní schránky/jak je označena, ve kterém patře klient bydlí aj.)</i></p>	
<p>Prostory, které k bydlení náleží (např. garáž v místě obydlí, sklepní prostor, zahrádka apod.)</p>	
<p>Místo pro základní náskres obydlí</p>	
<p>Zjištěná rizika výkonu TDV</p>	
<p>Poznámky/přílohy</p>	

Návštěvu v místě bydliště klienta provedl:
Dne:

Příloha č. 8

adresa střediska

Sp. zn.
..PM .../20...-...

Okresní soud (OSZ) v ...

Vdne.....

Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací (§ 64 trestního zákoníku)

Jméno a příjmení:

Nar.:

Č. OP:

Bytem:

Dnešního dne jsem byl/a probačním úředníkem/asistentem poučen/a o trestu obecně prospěšných prací (viz příloha) a o svém právu vyjádřit se, zda mi má být trest obecně prospěšných prací uložen.

Prohlašuji, že mé stanovisko k případnému uložení trestu obecně prospěšných prací ve
prací ve smyslu § 64 trestního zákoníku je **kladné**⁸⁰.

Dále prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známa žádná zdravotní omezení, která by mi
bránila ve výkonu trestu obecně prospěšných prací⁸¹. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím
soudu uložen, budu jej řádně vykonávat dle dohodnutého časového harmonogramu.

Prohlašuji, že mé stanovisko k případnému uložení trestu obecně prospěšných prací ve
smyslu § 64 trestního zákoníku je **záporné** a to z důvodu⁸²:

podpis

⁸⁰ V odůvodnění uvede obviněný důvody bránící ve výkonu OPP (např. zdravotní důvody, pracovní důvody apod.), záporné stanovisko nemusí být ale obligatorně odůvodněno, pracovník však s tímto tématem pracuje v rámci vyhodnocení rizik

⁸¹ V případě existence zdravotních omezení je nutné jejich doložení lékařskou zprávou, a to i při negativním stanovisku obviněného.

⁸² V odůvodnění uvede obviněný důvody bránící ve výkonu OPP (např. zdravotní důvody, pracovní důvody apod.), záporné stanovisko nemusí být ale obligatorně odůvodněno, pracovník však s tímto tématem pracuje v rámci vyhodnocení rizik

Příloha č. 9

adresa střediska

Sp. zn.
..PM .../20...-...

Okresní soud (OSZ) v ...

Vdne

**Souhlas s nařízením výkonu trestu obecně prospěšných prací
mimo obvod okresního/obvodního soudu, ve kterém obviněný/á
(odsouzený/á) bydlí**

Jméno a příjmení:
Narozen/a:
Bytem:

Prohlašuji

a) před uložením trestu OPP⁸³

že souhlasím, aby mi byl v případě uložení trestu obecně prospěšných prací tento trest nařízen dle § 335 trestního řádu k obecnímu úřadu či instituci sídlící mimo obvod okresního soudu, ve kterém bydlím, a to konkrétně do obvodu okresního soudu

b) po uložení trestu OPP

že souhlasím, aby mi byl trest obecně prospěšných prací uložený rozhodnutímsoudu v, ze dne..... sp. zn. ... nařízen dle § 335 trestního řádu k obecnímu úřadu či instituci sídlící mimo obvod okresního soudu, ve kterém bydlím, a to konkrétně do obvodu okresního soudu

podpis

⁸³ Pracovník vybere jednu z variant

Příloha č. 10

adresa střediska

..PM .../20..-...

V dne

Jméno a příjmení ods.:

Adresa:

Pozvánka ke konzultaci

Pane/paní

v současné době je proti Vám vedeno u Okresního soudu/státního zastupitelství v pod č.j. trestní řízení pro trestný čin dle § trestního zákona.

Ve Vašem případě soud / státní zástupce zvažuje uložení / návrh na uložení alternativního trestu obecně prospěšných prací.

Jako úředník/asistent PMS ČR jsem byl/a proto soudem/státním zastupitelstvím pověřen/a **zjištěním Vaší zdravotní způsobilosti tento trest vykonat a také zjištěním Vašeho stanoviska k uložení tohoto trestu.**

Dostavte se proto na jednání se mnou dne v **hodin** do kanceláře střediska Probační a mediační služby ČR v (adresa).

V případě, že Vám určený termín nevyhovuje, kontaktujte mne na telefonním čísle , kde s Vámi sjednám náhradní termín. Na tomto telefonním čísle Vám také mohu sdělit také případné další informace.

S pozdravem

.....
probační úředník /asistent

..PM .../20...-...

POUČENÍ O VÝKONU TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Klient/ka (obviněný/á, odsouzený/á):

Datum narození:

Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti vykonat obecně prospěšné práce (dále **OPP) osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu (§ 65 odst. 1 trestního zákoníku).**

V rámci výkonu trestu OPP jste podle § 65 trestního zákoníku a § 336 trestního řádu povinen/na:

- dostavit se do 14ti dnů od oznámení rozhodnutí soudu o druhu a místě výkonu OPP na středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, kde má být trest OPP vykonán, za účelem projednání podmínek výkonu trestu OPP,
- dostavit se v den stanovený probačním úředníkem/asistentem na obecní úřad nebo instituci, kde budete OPP vykonávat, za účelem nástupu výkonu trestu (*uzavření dohody o realizaci výkonu trestu OPP a harmonogramu výkonu trestu OPP*),
- vykonávat obecně OPP osobně a bezplatně, v souladu s dohodou uzavřenou s poskytovatelem OPP a podle stanoveného harmonogramu výkonu trestu OPP,
- vykonat OPP v souladu s uzavřenou dohodou s poskytovatelem OPP, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy byl výkon tohoto trestu nařízen,
- informovat probačního úředníka/asistenta o všech okolnostech, které by Vám bránily OPP vykonávat (*nemoc, služební cesta, úraz apod.*) a tyto probačnímu úředníkovi/asistentovi doložit,
- plnit, pokud byly soudem stanoveny, přiměřené povinnosti a omezení,
- během výkonu trestu OPP spolupracovat s probačním úředníkem/asistentem (*dostavovat se na sjednané konzultace za účelem zajištění výkonu trestu OPP: výběru vhodného poskytovatele prací, stanovení data nástupu k výkonu OPP, doložení závažných důvodů bránících ve výkonu trestu OPP, kontroly plnění soudem uložených přiměřených povinností, přiměřených omezení*),
- přebírat poštu na adrese, kterou jste probačnímu úředníkovi/asistentovi sdělil/a, v případě změny bydliště ihned nahlásit probačnímu úředníkovi/asistentovi novou adresu, informovat probačního úředníka/asistenta o zřízení/zrušení datové schránky,
- vést řádný život, tj. dodržovat právní řád, plnit si své povinnosti vůči státu a společnosti, (*např. vyživovací povinnost*), nezneužívat svých práv, nenarušovat občanské soužití, nedopouštět se přestupků, jiných deliktů a trestných činů.

Jestliže v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP nepovedete řádný život, budete se vyhýbat nástupu trestu, bez závažného důvodu porušíte sjednané podmínky výkonu trestu OPP, budete jinak mařit výkon tohoto trestu a nebo zaviněně nebudete ve stanovené době (*určené dohodou s poskytovatelem OPP*) vykonávat uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest OPP nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody, přičemž každá i jen započatí jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den odnětí svobody (§ 65, odst. 2 trestního zákoníku).

Probační úředník/asistent je v rámci zajištění výkonu trestu OPP (§ 335 až § 340b trestního řádu) oprávněn:

- kontrolovat výkon trestu OPP *(ve spolupráci s poskytovatelem OPP)*,
- kontrolovat, zda odsouzený vede řádný život a plní přiměřená omezení, přiměřené povinnosti uložené soudem a to v případě potřeby i ve spolupráci s Policií ČR *(např. ověření informací, jež o sobě a o své situaci odsouzený sdělí probačnímu úředníkovi/asistentovi)* a také provádět úkony směřující k tomu, aby odsouzený vedl/a řádný život,
- v souladu se zákonem o PMS č. 257/2000 Sb. a se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů opatřovat si v rámci kontroly výkonu trestu potřebné informace o odsouzeném a jeho aktuální životní situaci a to nejen od něj, ale i z jiných zdrojů *(např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí)* a to zejména tehdy, pokud požadované informace sám odsouzený nedoloží,
- sdělovat soudu rozhodné skutečnosti týkající se trestu OPP včetně skutečnosti, že odsouzený neplní stanovené povinnosti, nebo bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu OPP, zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest nebo jinak maří výkon tohoto trestu (§ 337 trestního řádu). Tyto okolnosti sdělují soudu prostřednictvím probačního úředníka/asistenta také obce či instituce, u kterých se vykonávají *(nebo mají vykonat)* uložené OPP,
- podat návrh na přeměnu trestu OPP na trest odnětí svobody (§ 337, § 340b, odst. 1 trestního řádu), popř. *(dle § 65, odst. 3 trestního zákoníku)* návrh na stanovení dohledu, uložení dosud neuložených přiměřených povinností a omezení, nebo některého z výchovných opatření *(je-li odsouzený ve věku blízkém věku mladistvých)*,
- kontaktovat poškozeného, nabídnout mu základní právní poradenství a pomoc v činnostech směřujících k náhradě škody způsobené trestným činem *(nabídnout mediaci, zprostředkovat jednání s odsouzeným apod.)*
- informovat soud o způsobu náhrady škody poškozenému *(zda škoda byla či nebyla uhrazena, zda byla uzavřena dohoda o její náhradě apod.)*
- vykonávat poradenskou a výchovnou činnost spojenou s poskytováním potřebné pomoci.

Další informace o trestu OPP:

- do doby výkonu trestu OPP se nezapočítává doba, po kterou odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, nebo byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody (§ 65 odst. 1 trestního zákoníku),
- výjimečně může soud vzhledem k okolnostem případu a osobě obviněného ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit dobu výkonu tohoto trestu až o 6 měsíců, i když odsouzený zaviněně přiměřeně trestu a stanovit nad ním dohled, uložit mu dosud neuložená přiměřená omezení či povinnosti, popř. výchovná opatření, jde-li o pachatele věkově blízkého věku mladistvých (§ 65, odst. 3 trestního zákoníku),
- odkladu, přerušení a upuštění od výkonu trestu rozhoduje předseda senátu (§§ 339 – 340a) trestního řádu) a to pouze ze zákonem vymezených důvodů: o odkladu a přerušení výkonu trestu OPP z důvodu přechodného zhoršení zdravotního stavu, u těhotné ženy a matky novorozence dítěte, z jiných důležitých důvodů a z důvodu výkonu vojenské činné služby a o upuštění od výkonu trestu pouze z důvodu změny zdravotního stavu dlouhodobě bránícího výkonu OPP.
- na pachatele, kterému byl uložen trest OPP, se hledí, jakoby nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo o výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno (§ 65, odst. 4 trestního zákoníku).

Vdne

.....
klient

.....
probační úředník/asistent

Příloha č. 12

Sp. zn.
..PM .../20..-....

Okresní soud (OSZ) v ...

Zpráva k uložení trestu OPP - nedoporučující

Obviněný/á:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

Poškozený/á:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

Trestní stíhání ve věci: § TrZ

Podnět k činnosti:

Od:

Datum převzetí případu střediskem :

Přehled učiněných kroků:

Postoj obviněného k trestné činnosti a k řešení jejích následků:

Spolupráce s poškozeným:

Stanovisko pracovníka PMS:

Odůvodnění:

Zprávu vypracoval/a:

Datum:

Přílohy: *Stanovisko obviněného k uložení trestu OPP*

Poučení o výkonu trestu OPP

Způsob seznámení se zprávou:

Obviněný/á: dne:podpis:

Poškozený/á dne podpis:

Zpráva byla klientům zaslána dne:

Příloha č. 13

Sp. zn.
..PM .../20...-...

Okresní soud (OSZ) v ...

Zpráva k uložení trestu OPP - doporučující

Obviněný/á:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

Poškozený/á:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

Trestní stíhání ve věci: § TrZ

Podnět k činnosti:

Od:

Datum převzetí případu střediskem :

Přehled učiněných kroků:

Postoj obviněného k trestné činnosti a k řešení jejích následků:

Spolupráce s poškozeným:

Stanovisko pracovníka PMS:

Odůvodnění:

Zprávu vypracoval/a:

Datum:

Přílohy: *Stanovisko obviněného k uložení trestu OPP*
 Poučení o výkonu trestu OPP
 Souhlas obviněného s nařízením výkonu trestu obecně prospěšných prací

mimo obvod okresního/obvodního soudu, ve kterém bydlí⁸⁴

Způsob seznámení se zprávou:

Obviněný/á: dne:podpis:

Poškozený/á dne podpis:

Zpráva byla klientům zaslána dne:

⁸⁴ Pouze v případě, kdy je pro obviněného vhodné vykonávat OPP v případě jejich uložení v jiném obvodu (např. z důvodu dopravní dostupnosti, existence vhodného poskytovatele apod.)

Příloha č. 14

Dohoda o realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací

Na základě usnesení Okresního soudu v č.j.o nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací (ve výměře hodin) ze dne ...

se odsouzený/á:

narozen/a:

bytem:

a

poskytovatel místa pro výkon trestu obecně prospěšných prací (městský, obecní úřad, nezisková organizace)

název:

sídlo:

dohodli na výkonu trestu obecně prospěšných prací takto:

I.

Odsouzený(á) zahájí výkon trestu obecně prospěšných prací (dále OPP) dne.....a práce budou dokončeny nejpozději do dohodnutého termínu, tedy dne(doba trvání nesmí překročit lhůtu jednoho roku od nařízení výkonu trestu OPP).

II.

Poskytovatel místa výkonu trestu OPP poučil odsouzeného/nou o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a požární ochraně v rozsahu daném příslušnými právními předpisy pro dohodnutý druh práce a učinil o tom písemný záznam, podepsaný odsouzeným/nou, který je přílohou této dohody. V případě potřeby poskytovatel místa výkonu trestu OPP předá proti podpisu odsouzené/mu kromě náradí a pracovních pomůcek také ochranné pracovní pomůcky. Odsouzený/á se zavazuje je řádně používat a v případě jejich ztráty nebo svévolného poškození je povinen/na je nahradit, jinak mu/jí nebude umožněno pokračovat ve výkonu trestu OPP.

III.

Harmonogram výkonu trestu OPP je zpracován na základě potřeb poskytovatele místa výkonu a dle časových možností odsouzené/ho. Odsouzený/á se na jeho vypracování podílí a dohodnuté termíny jsou pro něj/ni závazné. **Odsouzený/á bere na vědomí, že pokud se bez omluvy opakovaně nedostaví ve sjednaném termínu, může být tato dohoda ze strany poskytovatele místa výkonu zrušena ještě před jejím ukončením.**

IV.

Odsouzený/á bere na vědomí poučení, že je povinen/na provádět určené práce osobně, bezplatně, a že poskytovatel místa výkonu OPP bude hlásit Probační a mediační službě - středisku..... **1x za měsíc** počet odpracovaných hodin, **neprodleně pak datum ukončení** výkonu trestu či veškerá neplnění dohodnutých podmínek výkonu trestu OPP, zejména jestliže určené práce nejsou bez závažného důvodu prováděny vůbec, nebo nejsou prováděny ve stanovené době nebo kvalitě.

Po ukončení výkonu trestu OPP bude kopie této dohody zaslána místně příslušnému středisku PMS ČR.

vdne

podpis odpovědného zástupce+ razítko organizace

podpis odsouzené(ho)

Hodnocení výkonu trestu OPP:

Výkon trestu obecně prospěšných prací byl ukončen dne

Celkem bylo na určené práci odpracováno hodin

Tím **byl** – **nebyl** splněn výkon trestu obecně prospěšných prací

Celkové zhodnocení trestu OPP

.....

...

Oznámeno Probační a mediační službě středisko -dne.....

podpis odpovědného zástupce + razítko organizace

Pozn.: **každá změna „Dohody o realizaci výkonu trestu OPP“ musí být zaznamenána písemně v jejím dodatku**

Pozn.: Tato stránka není již vzorem, ale příkladem pro sestavení harmonogramu OPP

HARMONOGRAM VÝKONU TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Pokud se odsouzený/á nemůže v dohodnutém termínu k výkonu prací dostavit, musí se předem omluvit a doložit důvod nepřítomnosti (např. lékařské potvrzení) odpovědné kontaktní osobě.....tel:.....

dohodnutý termín (datum)	podpis odsouzeného	náplň práce a konkrétní místo výkonu trestu OPP	počet hodin vykonaného trestu OPP	pozn.	podpis kontaktní osoby
<i>Příklad:</i>					
a) hodinová práce					
6. 5. 2003	xy	Hrabání listí park xy	0	nedostavil se (popř. omluven)	xy
b) úkolová práce					
6.-12. 5. 2003	xy	Natírání plotu ul. xy (60 hodin)	20	Provedeno pouze částečně (popř. provedeno nekvalitně – nutno opravit)	xy

Pozn. Při nedostatku kolonek v tabulce harmonogramu je nutno zbývající počet hodin přiložit na dalším listě.

středisko

sp. zn.
.. PM ../20..

Okresnímu soudu v

V dne.....

Návrh Probační a mediační služby ČR na přeměnu trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody⁸⁵

Odsouzený/ná, nar. ... ,bytem..... byl/a rozhodnutím Okresního soudu vze dne, sp. zn.... odsouzena k trestu obecně prospěšných prací ve výměře hodin. Citované rozhodnutí nabylo právní moci.....

Usnesením ze dne ... sp. zn. bylo podle § 336 odst. 2 trestního řádu rozhodnuto, že odsouzený/á bude trest obecně prospěšných prací vykonávat v

Odsouzený/ná s faktickým výkonem uloženého trestu nikdy nezapočal/a (odpracoval pouze ... , naposledy pracoval/a dne).

Odsouzený/ná byl/a pozván/a k projednání vzniklé situace k Probační a mediační službě, dne (ve dnech) K jednání se však nedostavil/a. Na písemné výzvy Probační a mediační služby k nástupu výkonu trestu obecně prospěšných prací ze dne odsouzený/ná nereagoval/a ani přes upozornění, že mu/jí může být trest obecně prospěšných prací přeměněn na trest odnětí svobody.

Ve svém návrhu vycházím z ustanovení § 65 odst. 2 trestního zákoníku, podle něhož soud přemění trest obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody, jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest.

Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem

navrhuji,

aby Okresní soud rozhodl, že se podle § 65 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 340b odst. 1 trestního řádu přeměňuje odsouzené/mu nevykonaný trest obecně prospěšných prací z rozsudku Okresního soudu ze dne, sp. zn.... , na trest odnětí svobody. Informujte mne prosím o dalším řízení v této věci, děkuji.

.....
probační úředník/asistent

Na vědomí: místně příslušné státní zastupitelství, příslušná organizace

⁸⁵ Obdobně formuluje probační úředník/asistent návrh na stanovení dohledu, uložení dosud neuložených přiměřených povinností či omezení nebo výchovných opatření (§ 65 odst.3 tr. zákoníku), případně prodloužení doby výkonu trestu OPP